

EDDA.

Drama v štirih dejanjih.

Spisal
Jos. Weilen.

Prelóžil
Jos. Cimperman.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila „Národna tiskarna“.
1882.

O S O B E.

Janez pl. Carpezan, polkovnik in poveljnik prostovoljcem.

Magdalena, barónica Wildauska, njega soproga.

Pflug, částnik

Jan, praporščák, } v Carpezanovi vojski.

Simplicij, voják, }

Marten Kielholt, svétnik.

Ersabé, nje sêstra.

Anka, }

Niels, }

} njega otrôka.

Pavel Hansen, žénih Anki n.

Claus Selle, pomorščák.

Hening Wulf, môrski stráž.

Hans Karstens, kmet.

Částniki in vojáci, Frižáni in Frižánke.

Igra se vrši 1623. l. v vztočni Friziji blizu Auricha.

Desno ali levo stran si voli igralec sam.

Prvo dejanje.

(Dvorišče pri Marteni Kielholti, ob desnici hiša, olepšana s cvetlicami; zadaj se vidi morje. Oder zagrajajo križi in vrata.)

Prvi prizor.

Pavel Hansen, Hening Wulf, Claus Selle, Hans Karstens (in še mnogo mládcev in žen v prážnji obleki, s cvetlicami v rókah, prihaje vriskajóč. Stopijo pred hišo in vzkliknejo):

Nevesto, nevesto — po nevesto smo prišli!

Pavel. Kaj je tó? — Vse tiho? — Brezvéterno? —

Claus. Ali si uže zabil frižánskega obíčaja? Dvakrat poklíči, potem se ti odprè!

Pavel. Vzkliknite, zavrísnite: nevesto, nevesto!

Vsi. Izročíte nam nevesto, po nevesto smo prišli!

Drugi prizor.

Marten Kielholt (se prikaže v vratih; Anka, z ovôjem na lici, držeč se ga za róko).

Vsi (vzklíknejo). Žívela, Anka, frižánske lepôte cvet!

Pavel (plane k nji). Moja žêna! Moja nevesta!

Marten (gledajóč vkrog sebe). Dobro, dobro! Toliko ljudíj se je sešlo — vsa vas! — Dobro! Danes stráži Fido prazni dom. Ljudje, veseli, tó bode ženitovánje, da se ga ima vsa dežêla še dolgo spominati. — A tudi vi ste mej nami, Claus Selle? Ste li uže priplávali domóv, stari grenlandski pomorščák?

Claus. Danes mi je biti za očeta svojemu Pavlu, kateremu sem krstni kum.

Marten. Kakó ste se letos vozíli?

Claus. Kíti so bili sila divji — morje razbúrkanó, kakor uže davno takó ne — a frižánska moč je zmagala oboje.

Marten. Bog s tobój, Hening Wulf, stráž na môrskih prodovih! Povédi, se li ne bojíš, da bi vodé prodírale, ker nisi na svojem mestí?

Hening. Tega ne morejo storiti, trdno smo jih zapehníli, vsa dežêla je sedaj lahko mirna!

Marten. Meniš? — Takisto smo govóřili bedáki tudi sedaj petnajst let, toda po nôči je zahrumélo morje, prodrlo in odpláviló žítek, hiše in ljudi, ne pustivši za soboj nego li bedo, glad in mrtvece.

Claus. Kaj, svétnik, so li tó ženitovánjske misli?

Marten. Prav praviš. Toda v največem veselji lahko pride na misel največa beda, kakor dvigne prítok, kar je ostalo pri odtóki na dnù. — Kdo danes vidi še kak sled onega strahovitéga pustošenja? Zgrádili so ljudje nove hiše, trdni jezóvi nas ščítiyo, pólje zopet rodí in po kočah se smeje pôkoj. Kadar zjutraj pogledam v déžel, zdí se mi, da pogledam v zlat kélih!

Pavel. Oče, ne bode li skôraj zazvónilo?

Marten. Saj še ni mojega sinú Nielsa. Poslal sem ga davi v Aurich s pismi gospodom svétnikom. Bog zná, kam se je mladič zagledal, da mu ni môči stráni. (Slovesno.) Detca, predno porêče župnik „Amen“, čuti je vam še od mene kako besedo. Brez tastovega ogovora ne stopi mej nami nihče pred oltár.

Claus. Vsi smo se uže veselili, svétnik, da vas zopet čujemo govoriti prav jedrovító.

Hans Karstens. Vi, svétnik, ste mož, kakeršnih, žál, vedno menj nahajamo v dežêli. Vi imate krepkó srcé, bístro okó in vztrajen spomín.

Marten (stopi, da sta Pavel in Anka njemu ob stranéh). Pavel Hansen, ti si ustanoviš sedaj svoj dom! Ne zabi nigdar pod svojo streho, da si Frižan, da so zemljo, katera te nosi, tvoji pradedje navzlic viharjem in valóvóm iztrgali morju in v mnogih hudih bôjih mogotcem iz oblasti, a najbolj pámeti, kakor je nekđaj bilo, ostane tudi vsegdar gáslo našemu naródu: „Rajši umreti, nego li robovati!“ —

Tretji prizor.

Prejšnji. Ersabé.

Ersabé (ki je uže prej skrivaj ustopíla). In ako rojáci teptájo po tebi in te bíjejo, proklínjaj jih, toda svoji domovini bodi zvest, ljubi jo in spoštúj!

Vsi (plašní, se odmaknejo). Ersabé!

Marten (ostró). Česa iščeš tú?

Ersabé. Veselíti se hčem, kder se veselíš ti, ako tudi ti ne toguješ, kder tekó meni solzé. Ali ne smém? Jaz, jedína tvoja sestra?! Anka, naj te pogledam v nevéstinem blíšči! Kakó ti prístoji! Takšna bi Edda bila, moje dete, ako, ako — (solzé jej zapró besedo.)

Anka (hče planiti k njej). Têta Ersabé, uboga, draga têta, blagoslovite, poljubite me!

Marten (ostró). Ne prestópi se mi! Nesrečna je, ako nevesta v poroke dan le obrsne ob obleko izgojne ženske. (Ersabéji.) Česa iščeš tú v poštenjaci? V temni izbi ti je mesto, ne pod jasnim nebom, katero si razžalila, ne na svetih tléh domovine, kateri si bila skrivaj ubégnila, ne v pričo mórja, katero, nemirno se zibljóč, spomína tebe storjenih grehov.

Ersabé. Oj, ti srcé kámeno! Ni danes v tej slovesni uri néma je mile besede! Česa li tírjam? Lézla bodem za kardélom, prav zadaj, in se skrila v kak temán cerkvén kot. Nihče me ne bode opazil. Z drugimi vred porečem svoj „Amen“, srčneje nego li vsi, kajti mislim si: glej, tvoje dete je nevesta!

Anka. Zlati oče, naj smém k njej, dovolíte jej!

Marten (ne pogledavši je, Ersabéji). Ne sméš. Ako tudi vsak čas, danes vender nehčem, da me kaj spomína sramôte svoje hiše. Tú mej nami je odkritosrčnost domá, in kakor lahko pogleda sósed sosédu skozi nizko okencè v sôbo, takisto zná drug o družega srčnih tajnostih. Sem li pretrd z nesrečnico? Claus Selle, povédi ti: sem li pretrd?

Claus (obotavljajóč se). Ne vprašujte mene, saj veste, da —

Marten. Res, res, tebi je še več hudega storila nego li meni. Mene, brata, je le skrivaj zapustila, tebe, svojega žéniha, celó izdala. — Govôri ti, Hening Wulf, ima li tá ženska pravíco do kakšnega mesta mej svati poštene Frižánke, in bodi si do najposlednejšega?

Hening. Mi smo ljudstvo, samótno živóče, in malo občujemo s tujci, a kdor izmej nas gré na tuje, mora biti čast svojemu rôdu, kdor tega ne storí, njega ime v nas ugasne; spomín mu je izgojen in obsojen!

Marten. Čuješ li? Takó je bilo in ostane — takó vedno ostane, in Bog ne daj, da jaz, svétnik in steber starih obíčajev, katerega dovolim obrniti le za las! Pojdi v svojo izbo, tema je tvoja luč, kesanje dekla, in sramôta leží pred tvojim pragom! Idi!

Ersabé. Tú stojím zatorej, odločena od vseh, in rôci širim proti tebi, predraga nevesta! Blagoslávjam te kakor mati, in z vso prisrčnostjo obúpnice, sè solzámi največe nesrečnice! — A ti, prevzetni trdi mož: nigdar ne napóči dan, ko bode tvoje krepko srcé strto, kakor je strto moje, ko

se obupno klanjaš pred mano, kakor sem jaz mnogokrat ležala pred tobaj v prahi!

Marten. Kletev grešnice sapa odnaša!

Četrty prizer.

Prejšnji. Niels.

Niels (še za odrom). Oče! Oče!

Marten. Hoj, Niels je. (Naglo nastopajóčemu Nielsu.) Ali si vender prišel?

Niels. Vender? Ves potán sem. Tekel sem, kakor jêlen. Ozreti se nisem upal, zdelo se mi je vedno, kakor da so mi uže za petámi! Takó mirni ste? Po dežêli razsaja pekel! —

Marten. Govôri umevnejše!

Niels. Ves Aurich je po konci!

Pavel (kakor v obrambo prime nevesto). Sveta nebesa, kaj je, kaj nam pretí! —

Marten (smijóč). Aurich po konci! Tó res kaj pomeni! Gotovo se je splašil konj in nihče ni imel srcá, da bi ga prijel. Takšni so meščanje!

Niels. Konj splašil? Prav pravite, vender ne jeden sam, nego šest jih je in upreženih v državno kočijo, v kateri se pelje grof Enno iz dežêle.

Hening (strahoma). So li prodóvi se kde raztrgali? Ali pretí popláv?

Niels. Popláv ne, toda vse je kričalo: Mannsfeldski prihaje!

Marten. Zopet staro brezumno govoríčenje, ki se je uže tolikrat čulo po dežêli!

Hening. Bog mi pomози, moj dom stojí na samôti, žena in otroci so brez váruha, pustite me k njim, jaz ne morem biti na ženitovánji. (Stokaje.) Mannsfeldski, Mannsfeldski!

Marten (smijóč). Ha, ha, ha! Mannsfeldski pri nas? Ste li uže dobre volje predno ste pili? Stari môrski stráž, kaj veljá, vi niti ne veste, kdo je Mannsfeldski?

Hening. Oj, Mannsfeldski — je — je —

Marten. Takó je! Ako kdo tuje zvenéče ime le prav z grozo izgovorí, takoj meni svet, da je vrag blizu.

Claus. Jaz pa vém, kdo je Mannfeldski. Na svojem potovanji sem se bil sešêl s prognanimi Čehi. Govoreči o Mannsfeldskem so obledeli najsrčnejši mej njimi. Nazivali so ga le živo kugo, neusmiljenega zatíralca dežêl in ljudstev.

Marten. Vém, vse vém! Iz rôke v rôko so potovali listi, kder se je tó bralo. Po Českem je hudó razsajal, po Palatinati še huje. — Tam zunaj je strašen boj, za vere voljo se mesárijó

ljudstva in menjávajo vladarje! A kaj tó briga nas? Mi smo zvestí svoji veri in čuvamo svoje slobode. Kdo je nam odpovedal prijateljstvo? S kom se prepíramo? Za Boga svetega, kaj nas skrbíta Čeh in Palatinec? In ako bi naši dežêli pretíla kaka nezgoda od koder koli si bodi, bi li meni tega ne bil naznanil urad v Aurichi? So li v novejšem časi skliceváli se možje v oróžje, zakrčile se duri, zidali okópi? Hej, ste li videli kaj takšnega? Menite li, da se pride v drugo déžel takó z lehkôto, kakor v sosedov dvor?

Hening. Toda, Niels?

Niels. Res, oče, naj povém, čul sem, kakó — —

Marten. Mólči, klepetálo! Bojazen se rada šali z nami. Nielsa poznam. Priplávaj obláčica na nebi, uže meni, da je nevíhta, ako se vzdigne vál, uže mu je morje razbúrkanó. Kacega vojáka, vina polnega, ki mu je prišel morebiti v Aurichi nenádejano pred óči, napíhnil je po poti do dóma v mnogobrojno, silovito vojsko.

Hening. Dobro bi bilo, ako pošljete v Aurich kacega séla —

Claus. Ali ženitovánje odložímo — —

Pavel (naglo). Bog váruj, rajše je pospešímo, kajti pridi, kar hče, tudi najhuje, kdor brani žené, močán je za tri druge možé!

An ka. Dragi Pavel! —

Marten. Prav praviš, mladič. Niels, skôraj hvaležen sem ti za tvoje abotno blebetanje, katero je izvabilo takó moško besedo mojemu zétu. Ako odlašamo, bode stvar dražja. Strije Selle, pojdite v cerkev, župnik čaka, in povédite mu, da skôraj pridemo. Skôraj pridemo, a ne takoj. V tem ko cerkovnik pozvoni, trčimo tudi mi s polnimi kozárci in pijemo v zdravje žénihovo in nevéstino. Naprej prijatelji, naprej! — (Vsi počasi otidó na desno v hišo.)

Marten (za njimi idóč, govori). Mannsfeldski v vztočni Friziji? V dežêli junakov, ponosnih srdec in neuklonjene slobode? Baš toli verjamem, da naš svitli cesar Ferdinand II. proglasi našo vztočno Frizijo v Palatinat in nastanoví svoj dvor v naši vasi. Mannsfeldski pri nas?! Tó bi htel videti! Poskusi naj! Ha, ha, ha! (Otide.)

Peti prizor.

Ersabé in Niels (zaostavša).

Niels. Ali vi ne greste za njimi, têtá?

Ersabé (trdó). Jaz nisem za vas!

Niels (zaupljivo). Têta, vi poznate svet!
Vi ste pametnejši nego li mi vsi!

Ersabé (osorno). Dečko, hčeš li me zasramovati tudi ti?

Niels. Vi vsaj me ne bodete smatrali blaznikom, kakor oča!

Ersabé (porogljivo). Tvoj oča je čuden mož! On meni: svetóvna kolésa morajo gôniti jedno drugo, kakor misli v njega glavi. Česar si on ne more misliti, tega ni.

Niels (naglo). Ali ni tó nič? Aurich vzbujen, grof je pobegnil, prodajálnice se zapírajó, ókna zavéšajo, v kleti mečejo zlató in srebró, postelje in obleko, vse navskriž, ter jih zagrájajo. Žené plačejo, možje prebledévajo od strahú, in v gostilni píje in razsaja divje kardelo, kakor, da se bliža sodnji dan. Iz dalje se čujejo stréli, bóbni ropočejo in piščálke žvízgajo, od ust do ust se razlega klíc: Mannsfeldski! Mannsfeldski! Ali vse tó nič ne pomenja?

Ersabé (zmagovíto). Zatorej vender prihaje v dežêlo? Vodó so zajézili, sedaj pretí ogenj. Videla bodem, kakó se mu ubranijo! —

Marten (zakliče od znotraj). Niels! Niels!
Ersabé. Idi k njim, píj in vrískaj ž njimi!

Ne oprézovaj! Skôraj posédejo drugi vkrog mize in vi jim bodete strégli!

Niels. Têta, vam povém: kar se tiče mene, jaz sem vesel. Vojáci pridejo v vas, hrústi, divji kakor medvedje, z vihrajóčimi perjanicami in brenčéčimi ostrogami, ob ledji dolge mêče, vsak močan, kakor Golijat, in srčan kakor Savel. Tó bode veselje! — (Otide.)

Ersabé. Trpínčili so me v domovini, zaničeváli in zasramováli, skrivati sem se morala, in v pozdrav so me suváli z nogami! Sedaj naj spoznajo, kakó je prijetno biti v domovini, a vender ne domá, gospod biti, in vender hlapec, nedolžen in vender brez pravíc! — Nad dežêlo plavajo pogubonósní obláci, stréle počívajo prežéče v njih in iščejo določnega smotra, kakor pred nevíhto je vzduh vróč in zadúhel, da zapíra sapo. Pogledati hčem po mórji, tó olajšúje. (Počasi otide v ozadje.)

Šesti prizor.

Jan. Simplícij.

Jan (se oprézno prikrađe za kríži). Oj, dober sléd! (Pri vratih.) Hoj! Hoj! So li zaprli?

(Uprè se in sune z nogó.) Tatínsk ključ je vender dober povsodi! Rèsk! (Zaklíče.) Simplicij!

Simplicij (za odrom). Mojster!

Jan. Šest čèt je vkrog hiše, a ti — idi noter. (Stopi naprej.) Dober dan, Frižáni, evo nas! —

Simplicij. Mojster Jan!

Jan (ponosno). Kaj sem pravil? Pot drži prav skozi vás po kolovóznem poti do najlepše kmetíje. Kmetíja je sredi vasí, in vás gospodári vsem vasém in sêlom vkrog. Vsi oddelki naj se razpostavijo na levo in desno, in naša je dežêla! Nisem li dober vodítelj?!

Simplicij. Mojster, čudom se vam čudim. Menim, da ste bili povsodi, kder še celó niste bili.

Jan. Sedaj utegne priti polkovnik. Tú mu je izbrano stanovanje.

Simplicij. Mojster, dežêla mi je po volji, vrata so odprta na stežáj, psi prijazno migajo z repi, in petelínu sem mimogredóč zavíl vrat, a ni zapél. Tó vam je drugi Kánaan!

Jan. Vse se izpremení. Ugrízni lesnik, potem tekar ti zavléče usta.

Simplicij (skrivnóstno). Mojster, menim, da dolgo ostanemo tú!

Jan. Od kodi znáš tó v svoji modrósti?

Simplicij. Gospod polkovnik je ukazal — ukazal —

Jan. Nu?

Simplicij (sramežljivo). Naj pride njega gospá soproga.

Jan. Ali tudi tó uže veš? In zató trebé takó se pačiti? Kozlič, bodi še takó mlad, rad líže sól. Žal mi je, ker číslam polkovnika!

Simplicij (ognjevító). Polkovnik Carpezan je krona vseh vojakov. Zánj prelijem svojo krí!

Jan. Ne bodi prenagel, mladíč, za tó ne vzprejmeš hvale. Rajši pobíj sovražnikov. A resníca se oglási! Mnogim gospodom sem uže služil, toda nobeden mi ni bil po volji. Vsi so se bali mene, Carpezan je prvi, ki mi vzbuja spoštovanje, in tó mi dobro dé. A baš zató me grize, da pride njega soproga. Tó mu ni v čast. Péj!

Simplicij. Toda, mojster, mnogokater voják ima soboj svojo deklíno in mnogokater ženó in otrôke.

Jan. Ženstvá sovražim. Péj, da žíjejo take stvarí v dolgih hálah! (Pomembno.) A Carpezan je modra glava, ki dobro zná, kaj dela in zakaj. (Zvonóvi zapojó.) Véšala in koló! Ni li vkrog cerkve straža in uhod v zvoník zaprt? Kaj tó pomenja? Hté li pozvánjati na bòj? Hté li sklicávati kmetov, opozárjati sosedov in jim oznan-

jati pretečo nezgodo? Idi, Simplificij, in pokaži polkovniku pot do nas, kadar pride. Jaz poznam cerkev, in svojega brata župnika blagoslovim, ter njega cerkovnika nabrišem z vrvjó. Plat zvoná biti? Drznost, o kakeršni še nisem čul, kar živím! (Oba otideta po sredi.)

Sedmi prizor.

Marten (spredaj na odri klíče na desno).

Dovòlj veselja, le pripravite se in idite v cerkev, kder vzprejmeta zaročenca nebeski blagoslov. — Takó — zapóred — veseli in srečni! (Pavel, Anka, Niels, Hening Wulf, vsi po dvá in dvá prihajajo; godci godejo.)

Anka (Pavlu). Pavel, znaš li, kakó mi je vkrog srcá?

Pavel. Tesnó, golobče moje?

Anka. Ne, meni se zdí, kakor, da mi ne zvoné k poroki, zdí se mi, da mi zvoné v nebó.

Marten (ponosno-vesel). Sloboden mož, na svoji zemlji, pošteno soprogo poleg sebe, tó je

največa sreča na zemlji. (Vbrano zvonjenje zdajci nesoglasno prestane.)

Marten. Kaj je tó? Je li se zvon ubil? Tó je slabo znamenje! (Za odrom se čuje strél.)

Vsi (zbegani). Strél? Kaj se je pripétilo? Mili Bog!

Osmi prizor.

Prejšnji. Claus (z razmršenimi lasmi, bled, plane skozi sredo, za njim) Ersabé.

Claus. Rešite se, izgubljeni smo!

Marten. Nu, Claus, kaj se je pripétilo?

Claus. Naorožena kardela so vkrog in vkrog, postavila so so okolo hiš, cerkev je oplénjena, župnik ubit, cerkovnik, ki je padel iz zvoníka, grgóče v krvi.

Ersabé. Izpod oblakov so padli kragúlji, braníte se, ako ste možjé.

Marten. Zgrabite orožje, kosé in sekíre, pobijte pse!

Deveti prizor.

Jan (po sredi, pištolo pred soboj držèč). Takoj ga ustrelím, kdor se gane od todi! (Za odrom trombe in klíc:) Žível, Carpezan!

Carpezan (hitro nastopi, za njim částnik Pflug, Simplícij, částniki in vojáci.) Toliko ljudstva vkupe? Kde je tú gospódska? Kdo je tú svétnik ali sodník? Vse molčí?

Marten. Jaz sem svétnik in te vprašam: kdo si, ker síliš v mirno dežêlo, kakor ljut volk?

Carpezan. Govôri počasi, svétnik! Kdo sem jaz? — Sedaj štiri leta so v ostrogi pred Pólnznjijo se vzdignili vojáci in dvá me primeta, rekóč: kdo si ti, da nas smeš trpínčiti? — Zdajci posekam s svojim širôcim švicarskim mečem jednega, a drugemu zapodim kroglo v čêlo. Nerad bi tebi takó odgovarjal. — Jan, povédi temu radovednežu, kdo sem!

Jan. Njega milost, Janez pl. Carpezan, vitez svetega rimskega kraljevstva, polkovnik dvema polkoma, ki jih je sam nabrál, in —

Carpezan. Ki jih sam plačuje, le povédi.

Jan. Dvéma polkoma, ki jih sam plačuje, kónjikom in péšcem, v službi njega svitlosti kneza Ernsta Mannsfeldskega —

Carpezan. Nepotrebne besede! V svoji službi. Tá roka mi piše povelje, tá meč jih vrši. Sedaj znaš, kdo sem?

Marten. Znam, polkovnik Carpezan si, toda česa želiš pri nas?

Carpezan. Vi némate gospodarja.

Marten. Slobodni možjé smo, naši dežéli gospod in branítelj grof Enno — —

Carpezan (seže mu v besedo). Vi némate gospodarja, pravim. Grof Enno je ujetník, prognan, morebiti uže celó mrtev, kar je vse jedno. Vi némate gospodarja, in gledite, hudó je tó v sedanjem časi. Mogočni knezi imajo v rôkah bojne kócke in jih mečejo iz dežéli v déžel. Vi némate obrambe. Dobro vam hčem, brani vas hčem jaz. Dežêla je tega vredna. Dobro je obdelana, vi umejete gradíti okópe, vaši prodóvi vas branijo, vaši jezóvi so trdni, da odvráčajó mórje. (Pokliče.) Částnik Pflug!

Pflug (pristopi). Gospod polkovnik!

Carpezan (tiho). Petdeset mušketirjev k jezóvom, ljudjé naj se tam skrijejo po zemlji, v hrbet jih brani röv, kdor se bliža prôdu, ustrelíte ga. (Tiho še govori.)

Marten (tiho). Hening Wulf!

Hening. Svétnik!

Marten. Môrski stráž, blizu ostani, morebiti mi bodeš v prid. Raztrga naj se pród, voda naglo pritéče, in Bog nam je uže mnogokrat poslal valóv, kadar jih nismo želeli.

Carpezan (Pflugu). Brez milosti ga ustrelíte! (Glasnó.) Kde je moje stanovanje?

Simplicij. Tú pri svétniki, gospod polkovnik!

Carpezan. Dobro, svétnik, pomágava si mejsobojno. Vi ste mi pôrok za mir v okolici. Moji vojáci so pošteni ljudjé in nosíli se bodo dostojno, kolikor je môči v naših dnéh. Ako bi se upírali vaši rojáci, mi bode žal, biríča in krvníka némam za šalo soboj. Tá hčeta imeti tudi kaj pôsla. (Jednemu částnikov.) Konjik, nêsi líst Mannsfeldskemu. Bode li uže poslednjič, da méri moj voják tá pot? Onkraj Auricha on, takraj jaz, pošteno si hčeva razdelíti. (Za ódrom zapôje tromba.) Oh, moja soproga! Gledite, kakó vam zaupam. Svojo soprogo sem poslal mej vas, svojo krasno, ponosno soprogo, hčer plemenite barónovske obítelji, od katere sem bil dolgo ločen za bôja voljo. Pôrok vam bodi tó o miri, katerega želím vam in sebi. (Pogleda hišo.) Venci po hiši? — Takó je še dostojneja, vzprejeti lepôto! (Otide.)

Claus (Martenu). Světník, za božjo voljo, pomagajte, rešite!

Marten (polglasno Frižánom, stojěcim vkrog njega). Razborítost in sloga, bratje, a tretji mej nami bode Bog. Séli hodijo po dežêli in povprašujejo, kakó je tam zunaj. Kadar tó zvemo, potem se ob ugodnem časi snidemo — —

Hans. V Upstalbomi?

Claus. Kder so pradedi se shajali, kadar je pretíla nezgoda? —

Marten. Prav tam, na svetem kraji—(šepečeta).

Pflug (stopi bliže Anki). Lepó dete! Blažena dežêla, ki rodí takšen sad. Kakó ti je imé, srcece zlato? (Hče jo prijeti za podbrádek.)

Pavel (mej oba stopívši). Anka jej je imé, světnika Martena Kielholta hčí je, in moja nevesta!

Pflug (ne meněč se zánj). Bolj se morava seznaniti, krasna Anka.

Pavel (potísne ga nazaj). Ne bodite hudí, gospod, moja nevesta je!

Pflug (pehnívši ga od sebe). Ne bodi hud, rokovník! Razcépim ti glavo!

Jan (plane k njima). Grom in stréla! Kaj hoče tópec? Ustavlja se gospodu částniku? Takoj ga imam! — Hurá! Prepír, pozdravljam te!

Frižáni (mej soboj). Bodemo li tó gledali?

Simplicij, (ki je gledal skozi ozadje). Umeknite se gospodu polkovniku in njega soprogi! —

Deseti prizor.

Prejšnji. Carpezan in Magdalena.

Carpezan (vodèč Magdaleno za róko). Dolgo te ni bilo — dolgo. — Tri leta se nisva vídela. Tá tri leta so šla mimó mene, kakor mimo cvetóče rože — trije dnevi. Vesel sem te, žena!

Magdalena. Tri leta se nisi brígal záme. Kar nanagloma si mi ukazal, naj pridem k tebi. Evo me. Kedaj me pošlješ zopet stráni?

Carpezan. Tebe stráni? Od sebe? Nikoli! — Nigdar več!

Simplicij (Janu). Ali ti je lepa!

Jan. Péj! Ženska je! Ženska!

Carpezan (kažóč na vojáke). Magdalena, stopila si v nov svet! Privaditi se ti imajo oči orožja. Tó so moji vojáci! —

Magdalena. Tó? Tvoji vojáci?

Carpezan. Divji hrústi, toda srční in zvestí! Glej, tú imaš stanovanje, mi vsi smo tvoji strážniki, in vsak meč, ki se v bóji blíska za Carpezana, povéša se ponižno tebi.

Magdalena (kažóč na Frižáne). A ti ljudjé?

Carpezan. Frižáni! Pražnje so oblečeni. Pozdraviti naji hté. Lepa dežêla tá Frizija. Privadiš se je, vém. Živela bodeš, kakor domá.

Magdalena (bolestno). Kakor domá? Oj, sladka beseda! Domá! Zdí se mi, da čujem zvonjenje iz mesta, ki se je uže davno pogrénznilo. Té bajke sedaj ne verjamem več! —

Ersabé (ki je srepó gledala Magdalene, záse). Vsemogočni Bog! Se li mi sanja?

Carpezan (vojákom). Jéža me je utrúdila! Kakor na perótih vihárjevih smo se pridrévili. Vsem bode ugajal počítek. (Magdaleni.) Tudi tebi, tudi. (Obrne se proti hiši, kder še vedno stojé Frižáni.)

Jan (potíska Frižáne od hiše). Umeknite se, umeknite! Kmet se séli, gospod prihaja! Stráni!

Magdalena (bolestno). Moj Bog, kakó silen! Kakó neotesan! (Janu.) Nazaj, nehčem, da se v moji navzočnosti dela krivíca temu bóremu ljudstvu!

Carpezan (Magdaleno potegnivši k sebi).
Po konci glavo, žena! Ne kaži mi tožnega lica,
tega ne gledam rad pri tebi. Ponosna barónica,
ki se je ponižala do mene, povišati jo hčem —
do blestéče svitlôbe. Sedaj je dôba za možé,
(ognjevito), krone letajo po zraku, kdor
drzno k višku dvigne rokó, ujame jo!
(Vojákom.) Vojáci, Bog daj srečo na frižánski
zemlji! (Obrne se z Magdaleno v odhòd.)

Vojáci (vsi vprék). Bog daj srečo! Žível
naš polkovnik!

Marten (stopi korák naprej ter pomenljivo
pogleda Clausa in Hansa). Pri hrastih v Úp-
stalbomi!

Claus. Pridemo!

Hans. Pridemo!

Zavésa pade.

Drugo dejanje.

(Dvorišče v Martenovi hiši, kakor v prvem dejanji, le križi ob obéh stranéh vrat so pretrgani.)

Prvi prizor.

Magdalena (stopa iz hiše).

Magdalena. Vzduh v sôbi me duší, njih govorjenje mi trga srce, in o vseh grôznih stvaréh, ki jih mu pripovedujejo, smeje se prijaznivo in pravi: dobro, le takó naprej! — Le takó naprej! — Oj, da morejo osorno in neusmiljeno ukazovati smrt usta, katera so nekđaj takó čarobno sladkó govorila o ljubezni — da more nedolžno ljudstvo stískati rôka, katera je nekđaj takó nežno božala moje lasé! — Predrágo plačujem preváro jedne ure! — Jaz s a m a sem si ga izbrala navzlic temu, da so me svarili moji ljudjé, zaupala sem mu in verjela. Od mladih dníj me je vse le pisano gledalo, nigdar nisem čula pristrčne besede ljubezni,

je li zatorej čudo, da je njega plamenéči pôgled, prvi, ki se je kedaj ujél z mojim, takoj me očaral, da so iskréne besede ljubezni, ki jih je šepetál meni v úho, prve, ki sem jih čula v svojem življenji, vpijanile mojo dušo, in sem nesrečno-srečna omahnila njemu na srcé ter šla ž njim, da me skôraj zapustí, pahne stráni in zabi!

Drugi prizor.

Prejšnja. Anka po sredi, potem Jan.

Anka (prestrašena, plane kričèč noter). Pomagajte! Pomagajte! (Pade pred Magdalena.) Rešite me! Braníte me! Skrijte me!

Magdalena. Vstani in povédi, kdo si in kdo te proganja! —

Anka. Ali me ne poznate?! Anka sem, svétnikova hčí. —

Magdalena. Novoporočénka? Praznovali ste ženitovánje, ko smo prišli mi.

Anka. Ženitovánje? Jaz nisem poročena! — Dôkler bode le jeden sovražnik v dežêli, ne praznujemo ni svetka, ni ženitovánja! —

Magdalena. Česa želiš od mene? Kdo ti je storil kaj žalega? —

Anka. Moj ženih je bil tú — skrivati se mora — vojáci so mu vedno za hrbtom! Jedva je bil šel od mene in sem stopila na prag, da pogledam za njim, kar me zadaj nekdo zagrabi, zatísne očí in po sili me vleče stráni. V smrt-nem strahi napnèm vso moč in iztrgam se. Bog je dal, da sem našla tukaj vas v svojo obrambo!

Magdalena (naglo). Némate li možkih mej soboj, da vedno le trpíte in trpíte in prosjáčite varstva?

Anka. Vi ste ženska, oj, branite mene, ženske! — Moč imate tudi, obračajte jo v moje varstvo! Le sramôte se bojím, smrti ne! V dobri šoli smo se tú hitro naučili umírati.

Jan (po sredi).

Anka (zakričí). Zopet je tú!

Magdalena (pomirljivo). Ne bój se! Mirna idi domóv!

Anka (otide v hišo).

Magdalena (ponosno stopi proti Janu). Kaj hčేశ dekletu?

Jan. Kaj hčem? — Tó so vam poníglavci in strahopétei v tej dežêli! Dolg čas vse morí! Šala, sama šala! Částnik Pflug me je prosil, pošljem mu dekletce — ha, ha, ha!

Magdalena (zamólklim glasom). Gospodárite po dežêli, kakor véste, da bode môči Bogú se odgovarjati! — Možjé, ki se ne umó braníti, takšni so vredni svoje usode. — Toda v vsaki ženski, katere se dotaknejo vaše grešne roké, razžalite mene, in jaz bodem védela vas kažnjevati! Vèn! —

Jan (jo temnó pogleda). Gospá polkovnica!

Magdalena (naglo). Izpred očij! Stráni!

Jan (odhajaje). Proklete ženske! Kakor pridejo do polka, takoj hté imeti pol oblasti! Péj! (Otide po sredi.)

Tretji prizor.

Prejšnji. Carpezan, Pflug, částniki (iz hiše).

Carpezan (trdó vojaški). Brzo po stanovanjih! Ne videl bi rad, da vas dolgo ni tamkaj. Ne bodite preostri z mojimi vojáci. Ubožci so trpeli in stradali, predno so prišli skozi Palatinat, zató sem jim dolžnik. — A s kmeti bodite neizprosno trdí, ne trpite nikacega upóra. — Pokažimo, da smo vsi jednega srcá in jednih mislij, in bojé naj se naše močí. Ako bi se unél punt, česar vender ne verjamem, zberó se polki na do-

ločenih krajih in pridejo k meni. Dôkler smo tú, gospodárimo po deželi mi! — (Částniki otidó.)

Carpezan (jih spremi do izhoda, vrne se, ognjevito). Kôgar Bog ljubi, tá se porodí v burnem, razdraženem časi! Z orožjem si igrá v detínskíh dnéh! Dečku bíje na pozorno úho pripovedovanje o junaških zmagah! Odprt je možu pot do nebrójníh dobítkov! Oj, ti vek! Veselo je živetí! — (Magdalena, stoječi zamišljeni na strani, prísrčno.) Nu, Magdalena! — Še vedno takó molčéca in tožna?! Nekaj ti srcé teží! Govôri!

Magdalena (uprè vánj očí). Govoríti hčem, govoríti moram! — Čuj! Časih si mi poslal kak líst, tó je bila leta in leta jedina véz mej nama! — Kar pride sél, ki mi ukaže, naj nemudoma odpótujem k tebi v Frizijo. Hitela sem in menila, da te najdem v bóji za kakšno veliko stvar, junaka mej junáci, kajti v poslednjem vojáci spoznaš njega poveljnika. Prišla sem in vidim te, ali kakó? Premagujóčega deželo, katera se ne more braníti, poveljnika kardelom brez redú in strahú, pred katerimi nosi zastavo zlôba in za katerimi tróbi sramôta v róg!

Carpezan. Tó ne more biti drugače. Kdor gré na bóžjo pot, íšči si pobožnih továrišev. —

S temi divjáci sem se bojeval, premagal sovražnika in dobil tó dežêlo v oblast.

Magdalena (boléstno). Res, častna zmaga! Vesel je bodi! Jaz nisem slaboúmna, môči mi je ceniti važnost bôja: vsakomu je življenje najdražja stvar, in vender je vsak poklada na téhtnico in lokávost se borí z lokávostjo, moč z močjó. Sama bi stopíla tačas tjà v prve vrsté in vzklíknila iz vse duše: Hurá! Toda mej vami? — Tú pôje pesen meč in pomaga mu kopíto puškino, da potólčete slabôtnika! — Tó ni bôj, ni zmaga!

Carpezan (prime jo za róko in potegne k sebi). Znaš li, kakó krotímo najupórnejšega konja?! — Trpínčimo ga, dôkler ne škrta zobmí in ne puha jeze skozi nozdrví. Nakladamo mu po trikrat toliko breména, kakor sicer, da stokaje počépa. Kadar je dovolj se pokoril, odvzamemo mu brême, po blískovo skoči nánj jaháč, in oslobojena živál vesela zarezgáče, ter je krôtka! — Zató naj Frizijo grizó moji divji sršéni, naj jo strašijo, podjarmljajo in preobkladajo, kadar se utrudi in udá, pristopim jaz in jo dvignem k víšku s krepko rokó. — Frižàn, vesel nenádejane rešitve, vriskajóč pozdravi oslobodítelja, jaz poprimem hitro vajeti in — v svoji rôci imam dežêlo in ljudstvo! —

Magdalena (strahoma ga poslušajóč). Bog nebeski! Po kaki pravíci hčeš li —

Carpezan (zmagovito). Pest pravice je težja nego li gôra pravíc. Voják nosi mejníke dežêl soboj v žepi, uže sem ukazal, kde se imajo postaviti.

Magdalena (bolestno nevoljna). Oj, strašný, brezsrčno! Nečloveški! Za Boga, tó ni tebi v čast! —

Carpezan. Pet let uže pítam bojno furijo svojim imetjem, bojeval sem se sedaj tú, sedaj tam, bal se nisem nì za življenje, nì za tó, kar imam, da pridobodem tó ali óno stvar, toda doslé še nisem dosegel ničesar záse. Slábo se kaže, skôraj ne bodem imel družega nego li svojo četo, in še tá moja moč, morebiti uže jutri razpade. — Zató mi je upotrebiti ugodni hip. Slučaj mi prijaznívo podaja rokó! Ako podêrem svoj šátor, zgradíti se mi ima palača. Tú padem, ali bodem tej dežêli knez.

Magdalena (gleda v tlà, polglasno). Si li pozvâl me k sebi, da mi potočíš pred nógi v zabavo klôpčič krutosti in malodušnosti, brezsrčnosti in sile?

Carpezan (trdó). Ne! Moja soproga, barónica Wildauska je meni potrebna, ker znam, da po nje žilah teče junaška krí, ker si mislim, da

bode nepremíčno, kakor jaz, upirala svoj pôgled na vzvišen smoter in kakor jaz hrepenela po njem iz vsega srcá.

Magdalena (kakor da jo obide spomin).
Mnogo hudega sem čula domá o Frižánih, moji pradedi so jih vedno rotili in proklinjali! A kar žijem na njih zemlji, vidim, kakó ljubijo svojo dežêlo, kder so porojêni; ko jim zaigrá sólza v očéh, kadar se izgovorí beseda domovina, vleče me neka skrivnostna moč k njim in sočutje in usmiljenje mi polnita srcé! — Vsak nesrečnik je moj prijatelj, vsak zatíranec moj sorodnik, kajti nevesela mi je minévala mladóst — brez rodíteljev, celó brez prijateljice in tovarišice so me vzgajali, in vedno sta mi metala v óci na svoje plemstvo ponosna ded in bábica, da sem samó deklè in da njih barónovsko imé z mano ugasne.

Carpezan. Zató sem tem ponosnejši, ker si mene, ako tudi nisem tvojega rodú, izbrala v soproga navzlic vsemu odgovarjanju svojcev, in zaklél sem se sam v sebi, da moraš biti na moji strani imenitnejša nego li, ako bi bila soproga prvemu cesarskemu grofu! —

Magdalena. Oj, rajši bi se bil zaklél, da me osréčiš! Kakó malo sem zahtevala od sreče! Srcá, katerega bi se mogla oklêniti, in mirnega,

tihega domú, kder bi mi bilo prijetno! (Bolestno.)
Ljubil me nisi nigdar!

Carpezan (naglo). Jaz te nisem ljubil?
— — Trd voják sem, jezik, vaju le osorno ukazovati, ni ugíbičen, da izgovarja, kar tli sredi mojega srcá. Jaz ne morem poklékati in vzdihovati o ljubezni! —

Magdalena (hče se mu bližati, srčno).
Carpezan!

Carpezan (nadaljuje). A boríti se, hrepeneti, delati zánjo, ki jo ljubim, tó morem! — Kaj me vedno zbada nego li moja ljubezen do tebe? Da sem prišel sèmkaj in takó drzno igrám, ni li tó sama ljubezen do tebe? —

Magdalena (stopivša nazaj, bolestno udana).
Pusti tó! Pokazal si mi uže svojo ljubezen! — A tudi od dóma, katerega si mi bil ustanovil in za katerega se ti klečé zahvaljujem, kakó hitro si me zopet odtegnil stráni! — Ko sem zapustíla Wildau, mislé, da za vselej, zavriskála sem, kakor ujetník, kadar je rešen ječe. Vender le malo tednov so trajale moje sanje, moj pôkoj, moja sreča! Bojni klíc se je razlégal po Nemškem, na česki zemlji vstal silen bòj, in ves si se izpreménil. Sablja ti je bila žena, pohlep po časti tvoj gospod, nepôkoj vsak tvoj díh. — Prodál si svojo graščíno, nabral vojákov, vrgel se v

bòj, a mene, vesel, da se me iznebodeš, poslal si brez usmiljenja v zoperni mi Wildau k dedu in bá-bici, da me z nova trpínčita in žalita. Kakó sta se mi rógala: česa li zopet želiš pri nas? Kde je mož? Sedaj ga poznaš, ker si ga htela po vsej sili?

Carpezan (razjarjen). Rógali so se tebi in meni! — Brezsrčneži, ošabneži! Čudili se ti bodo in zavidali te, in pred mano se klanjali do tál — barónica Wildauska.

Magdalena (ponosno-zaničljivo). Vedno le Wildauska in barónica! Žena ti ni nič — nič! Pred tobój plava tvoja čestilakomnost, kakor paléč oblák, a ti stopaš za njim! Toda povédi mi, povédi, kaj je počéti meni v tej dežéli?

Carpezan (polglasno). Pomagaj, da ustanoviva svojo bodočo velikost! Hitreje prijadramo do smotra, ako nam piše véter od dvéh straníj. Bodi ti moje nasprotje! Ti bodi mila in prijazníva, ponižna mej tem ljudstvom, pridobódi si njega zaupanje, daj mu razumeti, da nisem takó hud, kakor je videti, le nekoliko časa naj potrpi, in —

Magdalena (seže mu naglo v besedo). Póníglavo naj ljudstvo priláskam v tvoj jarem, kakor z malim kruhkom otrôka v sôbo, kder ga čaka šiba? Takšen nečasten nálog si meni odločil? Za Boga, tega ne storím! — Tvojih zlodejstev

se ne vdeležim. — V globini svoje duše bodem krila vse sočutje za tó ljudstvo, trda mi bodi beseda, kadar me Frižan ogovori, temná lice, in strah vzbujaj moj pôgled, kadar pride kateri teh nesrečnikov préd-me, da mi ne očíta vest: ti si proti svoji volji igrala nálog v tej zaničevanja vredni in neusmiljeni igri s človeško srečo! —

Četrty prizer.

Ersabé (ki je uže prej ustopila, bliža se boječa Magdalení). Plemenita gospá!

Magdalena (trdó). Česa hočete?

Ersabé (bolestno stopi nazaj). Ničesar! Z vami sem htela govoriti —

Magdalena (naglo). Z nobenim Frižanom ne govorím. (Carpezanu.) Pojdi!

Carpezan (očítaje). Magdalena!

Magdalena (še nejevoljnějša). Z nobenim Frižanom ne govorím. Pojdi, pojdi!

Carpezan in Magdalena (otideta na levo v ozadji).

Ersabé (sama). Takó tuj pogled, takó mrzla beseda, in vender se mi zdí, da je mojega otroka okó in glas! Gotovost, gotovost, sicer zblaznim! (Gleda za Magdaleno.)

Peti prizor.

Niels in Simplicij (vodé se za pod pázuho).

Simplicij (ponosno). Ti stopiš na moje mesto. Jaz sem sedaj praporščák!

Niels (radovedno). Praporščák? Kaj je tó?

Simplicij (s poudarkom). Nekaj velicega! Polkovnik mi podá zastavo, rekóč: evo, Simplicij, svoje neveste! Drži jo krepkó z desníco, in ako ti jo odstrelí sovražnik, z levíco jo primi. Če izgubodeš obé rôci, stisni jo mej zóbe, in ako ni upati rešítve, zavíj se vánjo in umri, kakor prístoji vrlemu vojáku!

Niels. Lepó! Izvrstno!

Ersabé (plane na Simplicija). Napósled vender! Poslal te je sam Bog! —

Simplicij (nejevoljen). Pustite me! (Nielsu.) Ti moraš biti vojak, sicer te ubíjemo.

Niels (začuden). Mene? Zakaj?

Simplicij. Mi vse pobíramo ljudém in jih pobíjamo, kadar uže némajo ničesar. Tó je prirodni zakon, pravi mojster Jan, in bilo je od nekdaj takó.

Ersabé (silno). Govôri z mano! — Takó prisrčno sem te prosila. Ali si zvedel?

Simplicij (nejevoljen, naglo). Mirújte! Sem! Pri obedi včera je dejála: tó morjé se mi zdí znano, kakor bi je uže bila kedaj videla.

Ersabé (zakričí). Oh, in kaj še — kaj še —

Niels (Simplicija k sebi tiščèč). Zatorej so tvojeга očeta —

Simplicij. Tudi vojáci ubíli. Umejem. Mene so vzeli s soboj.

Niels. So li ga nazívali, kakor tebe?

Simplicij. Jaz sem mu rékal: „Dragi starec!“ on mêní: „divják,“ in ker nisem znal družega, menili so vojáci, krstimo ga Simplicija.

Ersabé (ki mu ne more séči v besedo). Smilúj se! Povédi imé! Ne znaš li iména?

Simplicij. Znam, a ne trpínčíte me. Navzóčen sem bil, ko je pozval gospod polkovnik částnikov k nji v sôbo. Dejál je ponosno, poznamo tó pesen: moja sopróga Magdalena, barónica Wildauska.

Ersa bé (zavríska). Wilda u s k a ! (Poklékne.)
Oj, dobrótni, milostivi Bog!

Niels (radovedno). Od tačas si soldat?

Simplicij (poučuje ga). Soldati smo, kadar dobivamo soldov, sedaj smo bojníki, ker si moramo vse pribojevati. Takó je vedno bilo.

Šesti prizor.

Prejšnji. Marten (pride iz hiše).

Marten (Nielsu, naglo). Kaj delaš tú, Niels? (Potégne ga k sebi.) Ako te še kedaj vidim v družbi s tem páglovcem, potèm, za Boga, kakor se odséče rôka, kadar se je prime prísad, takó te sunem od sebe!

Niels. Vender, oče!

Marten (nadaljuje, srdít). Kar se potèm godí z ostankom, ne bolí! Domóv — na delo, páglovec izprijeni! (Niels otide v hišo.)

Marten (Simpliciju, zamólklo). Kde imaš gospodarja?

Simplicij (pokaže na levo stran). Blizu tú — na vrti.

Marten (pol záse). Dobro! Poskusim tudi tó! Govoriti hčem ž njim, povedati mu —

Simplicij (zaupljivo se mu bližajóč). Nikari! Dobro vam želím, starec. Takó ga le še bolj razdražite, kar vam ne koristi prav nič. — Mi smo gospodarji dežêli, pravi polkovnik, in vam je molčati, naše je vse! Mi pobiramo, kar se nam poljubi, jemljemo, kar nam drago, pravi polkovnik, samó razbêljenega železa in mlinskih kámnov ne. (Otide po sredi.)

Marten (bolestno, pogleda v nebó in vije rôci). Bog! Ljubi Bog! Vedno sem mislil, da s svojima rokama braniš Frizijo! Se li več ne spomínaš nas?

Ersabé (zmagovíto). Nu, svétnik! Kde je tvoja ošabnost in zaupanje v svojo moč?

Marten (milo). Ali vrískaš sedaj?

Ersabé (ponosno-vesela). Oj, moje srcé je polno blaženstva!

Marten. Tvoje kletve sapa ni odnêsla.

Ersabé. Bedni ste sedaj, poteptáni v prah, zasramujejo vas in zaničujejo. A jaz — morebiti — sem lahko jaz vaša rešiteljica in pomočnica, vaše pribežálišče!

Marten (ponosno). Sam znam za boljšo pomoč in pribežálišče! Ž njim hčem govoriti in ga posvaríti! — Predno se razburkano dviga

morjé, razsaja tuléči vihár, zakaj bi tú pred de-
 janjem se ne oglasila svaréča beseda! Ako me
 ne čuje, ako me čuti nehče, potèm se razlegaj od
 hiše do hiše pesen, národna naša pesen, zna-
 menje, da se snidemo v Upstalbomi, in Bog bodi
 mej nami sodník! Stali bodemo vez óči v óči z
 mečem v rôci, potèm naj se pripodé valovi in
 poplavijo sad in poljé, potèm naj pade na nas
 nebó in nas vse zdrobí. Rajši umréti, nego
 li robovati! (Otide na levo stran.)

Sedmi prizor.

Ersabé (sama).

Pojdi, prosjáči, svári, kaži za soboj ljudstvo
 in prirodo v razpori, jaz bodem mogočnejša nego
 li ti in tvoje ljudstvo, in zemlja in morjé in nebó.
 Izpregovoriti mi je le jedno besedo, jedno majhno,
 brezkončno sladko besedo, in kakor bajevíto slóvo
 v pripovedki, katero odpíra skale in odkriva ne-
 izmerna bogastva, odprè tudi meni tá beseda po-
 nosno srcé mojega otroka. Svetlôba ljubezni se
 bode razlila iz njega in obsijála mene, ter tukaj

vse izpremenila. Angelj mirú bode stala moja Edda svojemu soprogu na stráni, pretéče orožje se bode povésilo in krvoločna kardéla bodo pobegnila iz dežéle. Oj, blaženstvo neizrečno! Dete zaničevane Ersabé ima biti rešiteljica Friziji. (Pogleda na levo stran.) Uže gré! Kozárec do vrhá napolnjen z veseljem imam pred soboj! Zmérno bodi, srcé moje, pij blaženstvo polagoma, požír na požír!

Osmi prizor.

Ersabé. Magdalena.

Ersabé (plane na Magdaleno). Edda! (Pomišlja.) Slavna gospá!

Magdalena (ponosno). Zopet vi? Uže v drugo silite k meni! (Hče stráni.)

Ersabé (ustavlja jo). Za moje in svoje sreče voljo, slušajte me!

Magdalena (ostró). Česa želite od mene?

Ersabé (globôko ginena). Vas videti, prijeti vas za rôci! Oj, ti ljubi, beli, mehkokožni rôci Bog vaji blagoslóvi, in tó lice, takó rožno, takó

znano mēni, spominajóč me njega, spravljajóč me ž njim, da pozabljam vse gorjé mnogih let! Bog te čuvaj, draga dušica!

Magdalena. Kdo ste vi?

Ersabé. Nesréčnica — ne, sréčnica. Ne odtézaj mi krepíla srcá, svojega ljubega oblíčja.

Magdalena (pogleda jo). Tá obraz! Od kodi li poznam tó lice? —

Ersabé. Nenádejano si prišla, kakor se utrne zvezda, in spoznala sem te! Ne povém ti, kdo sem, spoznaš me sama. Poglédi me natančno, pozorno, kakor se pogleda v mórje temno-sívo. Dviga se iz njega globíne skrivnóstno in se jasní čim dlje tem bolj, in kar se napósled vidi na kálnem valovji: tó je del našega bitja, njega podoba. Takó bode tudi s toboj. Vedno bolj se privajaš mojemu licu, ki te bode mikalo in pozdravljalo, da me napósled objameš.

Magdalena. Stráni, žēna. Tebe ne uméjem. Spomínam se in spomínam. Nigdár te nisem videla.

Ersabé. Videla — videla! — Prvi tvoj — pôgled je padel náme, prva si meni se nasmíhala, in tvoj prvi nasméh je bila moja slast! Prvo tvoje lepetánje, moje uhó ni čulo nigdar slajšega glasú, čujem ga še sedaj! — Ali se v tebi nič ne oglašá za ubogo žensko, stojéčo pred toboj? Pogledi vkrog sebe, ni li ničesar tú, kar je tebi

uže davno znano? Ni? (Srdíta.) Hudobneži! Moje dete in njega očeta so odtrgali od mojega srcá, mene prepodili in tēpli, ko sem prišla po svojo dragotíno. Bog jim odpusti! A da so v tebi takó zadúšili vsak glas krvi, izbrísali ti vsak spomín na detinska leta, za tó jih proklinjam sedaj in jih bodem proklinjala še v grobi. (Prime jo za obe rôci.) E d d a!

Magdalena (vstrašena). Mili Bog, tá ženska je blazna!

Ersabé. Blazna? Res, prav blizu blaznosti bi bila, ako — — toda ne, ne! Magdalena barónica Wildauska je tebi imé?

Magdalena. Čemú vprašuješ, ako véš?

Ersabé. Te niso li vzgajali v Wildauskem gradu? Na Švabskem stoji tá grad? Za gradom je vrt. Vkrog tēče pôtok in čez pôtok drží most, dolg kámen most.

Magdalena (začudena). Odkodi vse znaš?

Ersabé (tožno). Tá most poznam, saj so me s psi podíli črézenj. Vém še kaj družega. Tvoj oča je uže sedemnajst let mrtev. Ded in bábica sta te vzgojila.

Magdalena. Kaj, poznaš li moje življenje?

Ersabé (zmagovíto). Samó njega začetek mi je znan! V svoji rôci imam iz tvojega življenja knjige prvi list. Ko so pregovorili tvojega

očeta, naj se loči mene, oj, slábo srcé, ki se je dalo pregovoriti, ostal je v moji rôci nekov list. Tisóčkrat so ga uže močile moje solzé, a vender se bêre še písanje na njem. — Toda ne, ne pokažem ti tega lista. Sramôta, da bi tehtovíteje govoril ubog pergament nego li matere plamenéce besede! — Konec bodi ležém! — Ti nisi Magdalena, krstíli smo te Eddo, barónica nisi, nobeno frižánsko dete néma plemstva, tudi Wildauska nisi, nezakonsko dete ima nositi jedino imé svoje matere! In mati, za katero plakaš, da je mrtva, Edda, tvoja mati živí! — Jaz sem ti mati, jaz! Trepéča širim rôci, objeti hčem tebe, pritisniti k sebi in te poljubljeni brez konca! Pojdi sémkaj, dete moje — drago dete moje!

Magdalena (prestrašena in zbegana). Jaz tvoje dete? Jaz sem Frižánka? Moja mati živé — in ti — si? (Položí rôko na čélo.) Oj, blísek spomína, v pravem hipi si mi posvétil. Vedno sta mi pravila ded in bábica, da je ni bolj zvite stvari pod solncem nego li Frižánka. Slepíti zaupajoče ljudi je njih veselje in opravílo! Govorili so resníco, temu dokaz si ti. Ti bodeš kriva, da ugasne vse sočutje za vas v mojem srci! — — Ti si mati moja?! Mati moja, o katerih sem vedno čula, da so umrli na poródi! Iz kakšnega namena si izumela tó bajko? Povédi!

Ersabé. Bajko? Vedno še si trdokorna proti meni? Zatorej mora govoriti pergament, predno me razveseli tvoj poljub? Krstno sve-dóčbo tvojo imam pri sebi. V sv. Mihela cerkvi v Hamburgi —

Magdalena. V Hamburgi? Tam sem jaz porojêna?

Ersabé. V četrti dan januarja meseca 1602. leta.

Magdalena. Vsemogočni Bog!

Ersabé. Res, Edda — dete Ersabé Kielholtove, rodom Frižánke, in barona Konrada Wildauskega.

Magdalena. Kakó bi tó bilo mogoče?

Ersabé. Verjemi zatorej svojim očém! (Potegne iz nedra list.) Tú-le, gledi, zapisano je tvoje in moje imé in tvojega očeta — Wildauskega — Konrada Wildauskega!

Magdalena (naglo). Ne, ne, ne!

Ersabé (zakriči). Ne, še sedaj ne! (Skrije list.) Počivaj zopet na prsih, polnih trpljenja, in kder si uže takó dolgo počival! — Sanjalo se mi je! — Konec bodi najinemu pogóvoru!

Deveti prizor.

Prejšnji. Carpezan. Marten.

Carpezan (osorno Martenu). Ni besede mi ne črhni več, da me ne razljutiš. Kdor se zgodaj naučí pokoren biti „sili“, skôraj se lahko sprijazni ž njo. Tó jedino vam morem svétovati.

Marten (čmerno). Je li tó poslednja vaša beseda, polkovnik?

Carpezan. — Poslednja! Kdo je óna ženska?

Marten. Moja sêstra, Ersabé.

Carpezan (nezaupno). Kaka soródnica?

Marten. Ne, Ersabé ni ud moji hiši. Tam zadaj ima svoje biválišče. Izgojna ženska je in obsojena.

Magdalena (záse). Vse ljudstvo jo zaničuje.

Marten. Pojdi, Ersabé! Bila si mi trn v očesi, kadar sem te pogledal. Sedaj sem se privadil sramôti. Pogledujem te, vender ne čutim ničesar. Pojdi, pojdi!

Marten (potegne branéčo se Ersabé na desno s soboj).

Deseti prizor.

Magdalena. Carpezan.

Carpezan (Magdaleni, ki je zatopljena váse stala na strani). Magdalena! (Oddih.) Ali me ne čuješ? Magdalena!

Magdalena (vstrašena). Kakó si me klical?

Carpezan. Čuj, Magdalena, kaj ti je?

Magdalena (veselo). Ni li res, Magdalena mi je imé, a ne drugače?

Carpezan. Zapréke se nam kažó povsodi. Frižáni niso samó bojazljívci nego tudi poníglavci. Mannsfeldski me je prevaril, tó je lisják, toda srcé ima zajčje. Pogaja se! Odšteje naj se mu stó tisóč sreberníkov, in strani pojde, a jaz naj storim takisto? —

Magdalena (vzdahne). Carpezan, tó bi bilo — —

Carpezan. Strahopetski, možá nevredno, sramótno! Kder je lahko vse moje in mora biti vse moje, da bi tam jemal prosjáško miloščino? Tú na ográdi stojím, pehníl sem lestvico strani od sebe, drugače mi ni možno nego li naprej! Doslé me je sreča ljubila, da ne bi pravega svo-

jega sinú mogla bolj ljubiti, videl bodem, ako sedaj dela z mano, kakor s kopilánom!

Magdalena (trepeča). Kakor s kopilánom? Oh, oh! (Zbegana.) Prepusti, prosim, tó ljudstvo svoji usodi, naj živí v stari jednomérnosti, ločeno od vsega svetá, samôtno, kakor jek v skali, do katere še ni prizvenèl človeški glas.

Carpezan (naglo). Vse hrepenenje, ves dose-danji trud in napòr, vse bi zatorej bilo zamán! Tožno burko naj igram; takó mi svétuješ? Ti? Kaj me vedno bolj izpodbada, biti drznemu? Ako sem drzen, záte sem, ako ponosen, tudi le náte, ako si želím krone, plemenita hčí barónovskega rodú, želím si je le za tvojo glavo! Kdor se je drznil iztégniti rôko po takšni ženski, kakeršna si ti, imeti mora v sebi moč, da se dvigne ž njo na prêstol.

Magdalena (preplašena). Vsemogočni Bog! Na mojo glavo vse kletve, ki si jih za-krivil ti, moj dolg so vse solzé, ki si jih sežímal ti! Záme? Ne, záme ne! Za mojega imena, za mojega nesrečnega imena voljo, ki je moja pokora, kar živím! Sovražim in proklínjam tó imé!

Jednajsti prizor.

Prejšnja, Jan (hitro nastopi).

Jan. Polkovnik!

Carpezan. Česa hčeš, Jan?

Jan (stopivši k njemu, polglasno). Ti kmetje so kaj neumni, svoje plameníce skrivajo v slamo in tajnosti si kričé drug drugemu v úho kar na trgi. Nocoj se hté posvétovati, kakó se nas iznebodo.

Carpezan (zaceptá z nogó). Tri sto zlodjev! Zatorej vender? Po sili hté v propást, nesrečniki! Kde se bodo sešli?

Jan. Prav dobro še ne vém, toda paziti —

Carpezan. Stó očij na vsako stezò! Razkropiti jih moramo, predno se snidó! Upòr je nevaren ogenj! Pohodímo prvo iskro, in zatáremo ga! Stori vse, kar véš, jaz sam bodem — (hče iti).

Magdalena (prime ga za róko). Carpezan, čuj poslednjo mojo besedo!

Carpezan (Janu). Pojdi, jaz pridem takoj. (Jan otide.) Brzo, brzo! Mudí se! —

Magdalena (pade prédenj). Poklekam pred tobój in prosé dvigam rôci k víšku. Ako si me

kedaj ljubil, pozabim grenkósti, ki sem jih uživala, s toboj grém, kamor koli želiš! Zaklinjam te, spomínaj se ónega hipa, ko sem te prvič objela in si ti vesel zavrísnil: moja — za vse življenje! Objemi me in zapusti z mano — danes — sedaj — takoj — tó dežêlo, kamor želiš, pojdem s toboj! Le od tukaj stráni!

Carpezan. Kaj ti je? Bode li ženska muha me prisílila do tega, do česar me ni prisílil nì Mannsfeldskega ukaz, nì prognanstvo, nì tó ljudstvo v oróžji?

Magdalena (vstanša). Carpezan! Dozdéva se mi, kakor bi tú nekaj strašnega pretílo, kakor, da se izgubodem sami sebi in tebi za vsegdar. Morebiti úže bodóči hip odprè mej nama zijóč propàd! Úže se mi šibé tlà pod nogáma, ledéna mrzla rôka poseza proti meni, temne megle zastírajo moj um! — Reši sebe in mene, pojdi z mano stráni!

Carpezan. Sram te bodi! Je li v tej nizki koči obvzel te duh niskóte? Kakó je, da se potézas ti za tó ljudstvo? Na bojíšči brez vseh pomislekov žrtvujem smrti svojih vojákov, ako mi kaže dobíček, ako mi je zmagati. A tó so moji vojáci, dél moje močí, prst na moji rôci; in tú naj stiskaški gospodárim s krvjo téh Frižánov ter jim postavim stražo pred njih življenja sapo?

Kaj je meni do tega ljudstva? Jaz sem njemu potrebnejši nego li je onó meni! Le v moji oblasti bode kaj iz njega. Tó ljudstvo se mora z nova duševno krstiti, in Bog védi — jaz mu bodem krstítelj! (Otide.)

Dvanajsti prizor.

Magdalena (sama; počasi se temí).

Strašná! Sedaj te poznam, kakeršen si! Raz hrib nizdolu takajóča se skala ima več srcá nego li ti. Oj, da morem udíhniti temu ljudstvu svoj duh, svoj gnév, svojo obupnost, potèm se junaški dvigne in te poučí, da Bog ni stvaril ljudíj v kratek čas in predrzno igro brezsrčni, klativíteški čestilakomnosti!

Anka (ki se je uže mej prejšnjim prizorom prikazala v durih, ter vstrašena stopila nazaj, ko je ugledala Carpezana in Jana, počasno nastopi in se splazi z znamenji kažóča, da je sedaj brez skrbi, také čez oder, da je Magdalena ne zapazi).

Nebeski Bog, ako bi tó ljudstvo res bilo
 moje ljudstvo, ako bi, kar se kot usmiljenje in
 sočutje budí v mojem srci, res bil glas krvi,
 ki me tajno, mogočno potrésa! (Za odrom se
 čuje Anka, pojóč po melanholičnem frižánskem
 národnem napevi naslednje vrste:)

Na dragih tèh
 Frižánskih tlèh
 Slobódo staro uživa rod,
 Nikdó ni hlapec, ni gospod!

(Tó pesen do konca dejanja vedno dalje ponavljajo
 različni moški glasovi.)

Magdalena (ki je petje poslušala, vzklikne):
 Pesen! Pesen! Tá pesen! Čula sem jo. Nedavno?
 Ne — ne — uže mnogo, mnogo let je tega.
 Kde li uže? (Zakričí.) Tó pesen so meni prepevali
 pri zibéli! A, sedaj se mi svetlí! Plakajóča
 ženska, drevje, valovíto morjé; pisane skoljke
 moja igrača! — Zopet mi gasne — temnó! Vse
 temnó! Ali sem blazna? Dajte mi plameníco, da
 posvétim v noč! V tem sómraki nehčem, ne
 morem živeti! (Odločno.) Poskusiti hčem — po-
 tegnem ovòj stráni! — Ako nisem krí Wil-
 daucev, katero imé je tebi takó drago, Car-
 pezan, ako nisem nego otrok zatíranega tega
 ljudstva, potèm — predno tebi tó povém, predno

stopim préd-te, otrok tega ljudstva, prisilim te, da se bodeš učil tó moje ljudstvo še spoštovati! (Plane proti hiši.) Ersabé! Ersabé! Sedaj mi moraš povedati!

Zavésa pade.

Tretje dejanje.

(Upstalbom. Planôta v gozdi. Na sredi trije stari hrasti, débla vzrástena jedno v drugo, veje širèč po vsem odri. Vkrog hrasta lesena klop. Na levi strani grmovje. Noč. — Ko se potegne zavésa k višku, na odri ni nikogar; čuje se v dalji napev pesni koncem družega dejanja.)

Prvi prizor.

Marten (od leve strani, plameníco v rôci).

Stara, sveta drevesa! Večkrat nego li imate let, zbirali so se pod vami naši pradedi, gojéči pravdo in zaklinjajóči se, da hté živeti in umreti slobodni možjé. Tudi nocoj ne bodete gledali slabôtnih vnukov! — Uže čakajo zunaj, poskriti v grméh, da čujejo dogovorjeno znamenje. Na hrib in mahni s plameníco proti jutru in polnôci! Ako nocoj tudi ne goré gramáde po prodéh, ter ni čuti ni petja ni godbe, ako tudi se plazimo

po nôči, kakor zločinci, da le prava srčnost in moč in moški ponos žíjejo v nas, potem skôraj ne bode tujca na frižánskíh tlèh! Gôri! — Gôri! (Otide. — Oddih.)

Drugi prizor.

Ersabé. Magdalena (od leve stráni, obé zavíti v plaščih).

Magdalena (nezaupno). Čemú takó daleč? — Kam še me védeš?

Ersabé (očítaje). Ti se me sramúješ! Želela si govoriti z mano skrivaj, da naji nihče ne vidi.

Magdalena (odločno). Dovòlj! Ne pre-maknem se dalje.

Ersabé. Ni potreba, prišli sve na pravo mesto. Na vsi zemlji ga ni kraja, kder bi ti odgovarjala na vprašanja, nego li tukaj! Tukaj, kder sem bila srečna, kder sem jokála in obupa-vala, tukaj ali zopet najdem svojega otroka, ali ga v drugo izgubódem za vselej! (Magdalena.) Česa hčeš od mene?

Magdalena. Resníco, čisto, golo resníco!

Ersabé. Nisem li je uže povédala? Hčeš li zopet odgovarjati solzam in bolestnemu vzklíku materinega srcá s porogljivo-ponosno besedo: „kakó bi tó bilo mogoče?“

Magdalena (prisrčno-milo). Odpusti mi, ti, kateri še ne smém dati nikacega imena, kajti najsvetejše na zemíji ali najzavrženejšé peklensko tebi gré. Drugače ne vém. Svojega srcá mi ni smeti poslušati, kakor tudi kipí in me sili, tó srcé je lehkóvrno in brezpametno! Temu srcu je nekoč šepetal mož: ljubim te! Tó srcé je verjélo bajko! Ako bi se dalo preváriti sedaj v drugo, strašnó bi bilo! — Zató mi je skleniti rôci nad svojimi prsi, v kateri hrazsaja bolečina, in le poslušati hčem, presojeti! Govôri! —

Ersabé. Dobro, povém ti o svoji sreči in nesreči. Tožna zgodba. Kadar si jo pripovedujem sama, smilim se sami sebi! (Vêde Magdalena do klopi, potisne jo nánjo in jej počene pred nogi.) Grôzna noč je nekoč visela nad Frizijo. Ni bilo zvezde na nebi — tulil je vihár — divjalo morjé — in razbíje se ladja. Vse je lakomno iskalo blagá, ki so ga valóvi vrgli na breg in neko frižánsko deklè mej njimi ugleda v peski mladega tujega človeka, katerega je búhnilo morjé iz sebe. Odnese ga na dom svojih rodíteljev in oživí, streže mu, da ozdravi, in žrtvuje čvrstemu srcé in — poštenje.

Magdalena. Kakó je bilo tujcu imé?

Ersabé. Imé? Konrad Wildauski.

Magdalena (brezglasno). Moj oče! Moj nesrečni oče!

Ersabé. Ko je moral zapustiti Frizijo, šlò je deklè ž njim, kajti zarótil se je, da jo domá vêde pred oltár. V Hamburgi je porodíla dete. Na ležíšči trpljenja, poleg sebe ubozega črvíča, vzbudí se v neko jutro in klíče očeta. Skrivaj je bil pobégnil in jo izdal, pustil neusmiljeno brez pomoči v tujem mestu. Zdajci vstane bólnica, zavíje sebe in dete v krpíne in vihrá tjakaj, kder šumí divja, pénasta vòda, da se pogrezne vánjo in reši bede — sebe in svoje dete!

Magdalena (polglasno préd se govori). Oj, da bi je bila vrgla v globíno!

Ersabé (nadaljuje). Nasméhnilo se mi je in prismíhalo sebe in mene zopet v življenje. Bolna, s krvavima nogáma, dete na izstradanih prséh, priprosjáčila sem sémkaj nazaj. Védela sem, kakó me ljudje vzprejmó. Oča so me pehníli iz hiše. Blizu dóma v neki podrtíni, kamor so sicer zaganjali živíno, tam sem bivala. Vse me je bežalo, moji prijatelji in prijateljice me niso hteli poznati, in ako je kdo govoril z mano, govoril je le, da me zbada. Vse sem prebíla. Ni me preveč

bolelo! Imela sem dete, ki je čvrsto rastlo, ter bilo ljubeznivo in me je prisrčno gledalo s svojima lepima, zvestima očescema, ko sem sedévala pred njim, kder sediš ti sedaj, kramoljajóča ž njim. Srečna sem bila v svoji brezkončni bedi! — Kar — nekoč — v senci teh hrastov si je vedno igrala moja Edda, kder jej je bilo najljubše mesto, tú v Upstalbomi —

Magdalena (spominajóč se). V Upstalbomi?

Ersabé (nadaljuje). Pustím nesréčnica svoje dete samó, kakor úže mnogokrat prej. Šla sem nabírat drv po gózdi.

Magdalena (vedno gleda vkrog sebe). Moj Bog! Tá kraj! Tó drevje?! —

Ersabé. Tačas, ko ni bilo mene, prišli so tuji možjé —

Magdalena (skoči k višku in vzklikne, kakor da jo obide spomin). Trijé so bili, trijé — —

Ersabé (naglo). Čoln je úže čakal skrít v zalívi. Po blískovo nedosežno je odplul. Jaz sem plakala, divjala in kričala proti morji: dete moje, dete moje!

Magdalena (prijémša Ersabéjo za róke, potegne jo k višku). Ne ti! — Jaz! — Jaz!

Ersabé. Pôzno sem zvédela, kdo je zapovédal, upleniti mi dete. Moj zapeljívec je bil

umrl. Njega roditelji so ukazali, naj se poišče in upleni otrok njih jedinega sinú: menili so, da je deček, ki bi nosil obítelji imé.

Magdalena (zamolklo). Oj, oj! Sedaj uméjem! Od todi sovraštvo, od todi!

Ersabé. Kaj sem htela tú brez svojega otroka? Pobégnila sem po sveti, imé Wilda uskega na ustnih potovala od kraja do kraja, od gradú do gradú! Bog mi je bil milostiv, da sem dospela do zidóv, ki hranijo v svoji sredi mojo dragotíno. Toda hudíci — zaprli so duri in me vrgli v ječo, a ker sem htela imeti svoje dete, dejali so mi, da sem blazna, napósled so me zapodili kakor divjo zvér sémkaj v gozd, kder me je vse spominalo deteta, kder nisem čula besede tolažbe, kder sem zadržávala solzé in tiščála jezik za zobmí in smela samó ponoči ječati: dete moje, jedino, predrago dete moje!

Magdalena (pade na kolena, zakrije lice z rokama in nasloní, glasno ihté, glavo na klóp).

Ersabé (stopi naprej, z izpremenjenim glasom). Leta minévajo! Nevíhta pride nad Frizijo! Ali je tó nevíhta? Ne, tó je mirno! Ali je morjé prodrlo jezóve? Tudi ne! Poplav skôraj odbeží! Ali razsaja kuga? Ne, kugi se dobode zdravílo! Nevíhta, poplav in kuga v jeden čas, s kratka: Mannsfeldskega vojáci so prišli in hitro je bilo tú vse bedno in brez tešila. Tedaj sem

zabila vsega, kar so mi storili žalega moji ljudjé. Čutila sem le, da sem Frižánka, da se more veselíti nesreče domovíne samó rokovník. Obupujúča sem zrla vkrog. Kar ugledam tebe! Na ves glas bi bila zavrísnila od neizrečnega veselja! — Moje uplenjeno dete, moje dete, za katerim toliko plakala, Bog mi je zopet je privédel v hipi svojega usmiljenja, ne zgolj materi v veselje, ne, tudi v tešílo Friziji, v rešíteljico tisóčem ljudj. Takó se mi je sanjalo, takó sem se veselíla, takó bila zaklela, in po krivíci, kakor najbolje sama znaš, in sedaj tudi jaz: ona ponosna žena je bila barónica Wildauska, nikakor ne moja Edda!

Magdalena (plane k njej). Ona je! Ona je! Odpadi, ledéna skorja mojega srcá in odplávi s soboj spomíne o vsem, o vsem sveti tam zunaj, polnem sovraštva in krive sodbe in prevare! Koprním po ljubezni, žgóče bolečíne v meni more ohladiti samó beseda zaupanja váse, more meni dati jedino glas ljubezni! — Mati! Mati!

Ersabé (zakričí). Kakšen glas!

Magdalena (pade jej pred nogi). V prah se vržem pred vas, skesana, ponižna, prosjácica, ljubezni prosé, in vzklikam: odpustite nesrečnici, nagnite se k meni, objemíte in poljubíte svoje dete!

Ersabé (mej solzámi in vriskaje). Edda, Edda! Dete moje! Drago, jedino dete moje!

Magdalena (jokaje jej poljublja rôci). Mati, mati! Vedno bi govorila in lepetála tó novo, zlato besedo: mati, mati!

Ersabé. Oj, pristrčno dete!

Magdalena (se je okléne). Tó je poživilo in sreča! Okrepčáva nebéska, materini poljub! Doslé me še nikdo ni ljubil, bedna sem bila in brez domú, sedaj sem srečna in ponosna, dom imam in mater!

Ersabé. In tukaj je tebe zopet Bog meni podaril, usmiljeni Bog! Prav na istem kraji, kder so te meni uplénili. (Vstrašena.) Stopinje čujem! Kdo li prihaja sèmkaj, sedaj — po nôči?

Magdalena (pogleda na levo stran). Od vseh straníj se dvigajo prikazni, čudno pretèč!

Ersabé. Milostivi Bog! Kdo li? Česa želé? Ali bi radi zopet iztrgali iz rók dete moje? Pri-mem te — držím trdno, skrij se — tukaj! Nihče te ne smé vzeti meni, nihče! (Skrijeti se za hraste.)

Tretji prizor.

Prejšnji. Marten Kielholt. Claus Selle. Hening Wulf. Hans Karstens in Frižani različne starosti (od vseh strani oblastno prihajajo, nekoliko pozneje) Pavel (vsi s sekirami, kosámi in mëči).

Marten (pozdravi prišlecev in jim séza v róko). Dobro došli, Claus Selle, v pravi hip ste prišli. Dobro došli, dobro došli!

Hening (zméden). Kde so? Kde? Kanijo, boje, da —

Claus (Martenu). Rzasajal je in ni ga bilo udržati.

Marten. Bog čuvaj Frizije!

Vsi (slovesno). Bog čuvaj Frizije!

Marten. Ali me spoznavate izvoljencem, da govorím, kakor se prístoji po obíčaji? Razsodíte!

Vsi. Spoznavamo vas!

Marten (slovesno). Kaj nas je zbralo na staroznanem svetem mesti ob nenavadnem časi?

Hans. Sramôta dežêle in beda.

Marten. Kdo je kriv té sramôte in bede?

Claus. Tuji usíljenci z mečem sile v rôci in z vso pregreho in zlôbo v srci.

Marten. Koga služi tó divje kardélo? Do katerega kneza se nam je obrniti, da jih zopet požêne od nas?

Hans. Naši sovražniki so tudi sovražniki cesarju in cesarstvu. Vladar temôti je njim gospodár. Ako pošljemo njih pregrešne duše v pekel, pošljemo jih na pravi dóm.

Hening (bolestno, kakor blazen). Planili so v mojo kočó — umóрили mojo ženó — pobíli mi otrôke. — Ženó in otrôke hčem zopet dobiti, zató sem prišel v Upstalbom.

Claus. V Jemgumi, dvé uri hodá od todi, skočilo je včeraj v vódo šest deklét, najstarejša mej njimi osemnajst let, ker so jih lovili vojáci. Prijele so se druga druge ter prosile Bogá, da jim bodi milostiv. Le v globíni vodâ imajo naše ženske mir pred temi nesrámniki.

Frižàn (tožèč). Moja hčí mej njimi, najdražje moje dete! Oj, Ella, uboga moja Ella!

Magdalena (záse). Strašný! Strašný!

Marten. Gnusôba neizrečna! Studi se človeku živeti. Menili smo sicer, da ni hujšega nego li, ako morjé prodêre jezóve in valóvi bútajó ob stene naših bivalíšč. Toda valóvi odtrgajo samó kós zemljé, in se dobrovoljni umaknejo. A tá hudíceva kardéla plénijo nam domovino, srčejo

nam stržén iz kostíj in biti jim imamo vsi hlapci, prognanci!

Pavel (naglo nastopi). Evo me!

Marten. Hej, Pavel, od kodi? Takó pôzno! Poslednji?

Pavel. Vojaci so me vlekli s soboj in zvezali, toda, ko pijani poležejo vkrog, skočim k víšku in prepálím svoja vezíla na ognji, ubežím ter zažgem hišo.

Marten (Pavlu). Stopi v vrsto. (Pavel na desni strani na konci ódra, Claus na levi, Marten na sredi.)

Marten. Predno kaj ukrenemo, samí preiščímo, ako niso uže naši pradedi skrbeli o hudih časih. V stari deželski pravdi berêmo: „Ako katero frižánsko dežêlo dobode sovražnik v oblast, pritečó naj jej na pómoč druge dežêle, da bode vsem dobro.“ Zató sem poslal vrlega možá pozivat v pómoč zunanjih prijateljev in bratov, slobodnih in plemenitih Frižánov, kakeršni smo mi, ker je tó njim dolžnost. Hans Karsten s, pozívljam te, poročaj občestvu!

Hans (stopivši naprej). Nikogar ne pričakujte! Katerim je sovražnik še míl, tí so strahopetci in drgóčejo pred gnévom razčlovéčenih bojníkov. Onkraj Auricha se pripravlja Mannsfeldski, da pobegne iz dežêle. Poiskali so,

imeli srebrá in zlatá, da si takó zopet kupijo slobódo pri M a n n s f e l d s k e m ! Svétujejo vam, da se vi rešíte istim pótem.

Hening. Zapisano stojí: „Kdor ti pokvári prst ali nogó, ali sicer kak ud tvojega telesa, plačaj tó sprstom — z nogó — s svojim življenjem !“

Pavel. Res, Hening Wulf, tákšen je bil nekoč zakon v naši dežêli ! Vender, sedaj bi se nam skôraj svetovalo, da njemu, kdor je nas po-habil in ohrómil, potaknemo še ostanek svojega imetja v torbo !

Claus. Tiho ! Ne čujete li stopínj po gozdi, tukaj — in — tamkaj ? — (Dvâ Frižána otideta na obé strani, vsi prestrašeni obstanejo.)

Prvi Frižán (vrne se). Ničesar ni čuti.

Drugi Frižán. Vse mirno.

Marten. Čas je drag. Hitro ukrenímo in potèm na delo. Slobodno besedo ima vsak Frižán v Upstalbomi. Zatorej vprašujem ! Ako sedem mož dvigne roké k višku in nihče ne ugovarja, tó veljâj kakor pečat ! Hčemo li zložiti svoje srebró in zlató in se dogovoriti z vodíteljem svojega sovražnika, s Carpezanom ?

Claus. Od kodi ga hčemo vzeti ? Vsi smo ubóžali, in iz prazne mošnjé ni dobiti ničesar.

Pavel (ognjevito). Toda želežo imamo. Nánje !

Hans. Svojo ženó in otroke sem poslal iz dežele, kar je bilo dragotín v moji hiši, zakôpal sem jih in poskril. Kdor je storil takisto, lahko je sedaj mirán.

Claus. Zaupaj zlodju! Carpezan pobere novce in ostane.

Marten. Vprašujem: kdor misli, naj se s Carpezanom dogovorímo, dvigni rôko!

Pavel. Nikdó! Nikdó!

Marten (vesel). Frižáni, tó nam je čast! In naj smo takó bogati kakor ubogi, in da nam morjé pljuska vsak dan namesto skóljk zláto kamenje na brég, nikakor bi ne dobili ni belíča od nas. Spoznajmo se, napnímo žile. Ako smo složni, moční smo. Dvignimo se. Borímo se z ostríno in ostjó, z rokami in zobmí.

Hans (stopivši mu nasproti). Za Boga, svét-nik, hčete li vse nas pehníti v neizogíbno propast? Ko je sovražnik pridrl v déžel, imeli smo v rôkah orožje ter bili ponosni in moční, a vender se nismo drznili bôju vajenega krvoločnika trdó prijeti!

Claus. Oróžje so nam izpulili iz rók in vsi nismo, kar smo bili nekdam.

Pavel (srčno). Srpóv imamo in kós in súlic.

Claus. Najboljša ladja se potopí, ako néma krmárja. Kde li imamo voditelja, kateri bi veščák bil v bojevánji, da bi se vsi zaupajóč mogli

pridružiti njemu? Ne, prijatelji, ako pričnêmo boj, blazníki smo!

Marten. Osvéta nas vódi in jači. Vsak plani na sovražnika, ki mu je najbližji, in pobíj ga. Skrbímo, da se ne zbirajo z nóva. Zaveznika imamo tudi, zvestega, gnéva polnega, neizprosnega: morjé. Stražo na prodóvih proženêmo, jezóve prodêremo, in morjé preplavi oskrunjeno dežêlo.

Pavel (vesel). Zadušiti jih hčem, kakor kr-tóve, potopíti kakor podgáne in míši.

Hans (naglo). Um je njemu oslábel, kdor kaj takšnega govóri, in kdor mu nastavlja mirán ušesa, bedák je!

Marten (pretêč). Hans Karstens!

Hans (drzno). Odkríte besede želím. Prodóvi so braníki našemu življenju, znój in krí nebrojnih vojákov sta jih utrdíla, in tá zlata svoja vezíla naj staremo? Pólja svoja naj pustímo pod vodó, da od gladi pogínemo, kadar otidó bojníki? Predno potrjam tá izdajalski ukrep, izgubodem se iz družbé vaše in grém domóv.

Mnogo Frižánov. Jaz tudi! Jaz tudi! Jaz tudi!

Marten (zastópi jim pot). Dajte si dopovedati, za božjo voljo!

Pavel (ognjevíto). Orožje primi, kdor je frižánske krví!

Mnogo Frižánov. V bòj, v bòj! Mi smo s toboj!

Hening (bojaznívo). Tiho, tiho! Po nôči se razdrobé jezóvi, morjé pritisne in pogoltne mlado Frizijo, da leží na dnù morjá, kakor uže dolgo leží stara Frizija. Potèm je vsemu konec, vsemu!

Claus (stopi naprej, slovesno). Čujte starrega pomorščáka! Tri pritóke vihár prižene vselej zapóred. Prvi je najhitreji. Takisto so prišli naši zatíralci. Drugi razsaja najmočneje. Ko tá opeša, pride tretji. Najhujši se zdí, a nobenega pomorščáka ne straši, vsak zná, da uže néma prave močí. Tega tretjega sedaj gledamo. Mirújmo. Potrpímo še nekoliko. Bog osvète prihaja počasi, toda gotovo. Njega čas je blizu. Pošlje nam svojih služabnikov: glad in kugo, in tá iztêpeta davílcev, da bode prostor med nami in njimi vedno večji. Ne sézajmo Bogú v róke.

Magdalena (záse). Oj, modrost malodušnosti, kakó sramôte polna si ti!

Pavel. Meniš li, da udarijo té božje šibe samih tujcev, a nam zanesó?

Hans. Bog pozná krivícnika in nedolžnika in vedel ja bode ločiti. Zima se bliža, nismo še obdelali pólja, kašče so prazne, živílo smo pojedli. Zató nam je hraniti ostanek svoje močí plugu in svojega čêla znój pólju.

Claus. Rešitve smoter je pred nami. Prebili smo uže toliko, potrpiamo še nekoliko.

Marten (srđit). Potrpiamo? — Zelezo je mrzla kovina, toda polóži je v ogenj in plamen se zajé takó globôko vánje, da ga moraš s silo izbíti. A vi bi mogli še zadržávati v sebi gnév, katerega ste vročega sôpli váse? — Pogledite brat bratu v lice bledó in razoráno od toge, in brali bodete v njem najglasnejši pozív osvété! (Kažóč na Heninga.) Pogledite borega tega tóпча! Udarec, ki mu je vzel ženó in detco, zadél je tudi njega um. (Drugemu Frižánu.) Ti? — Tebi je še možno čakati? — Ali se ne spomínaš svoje z nasíljem oskrunjene žené? — Hčeš li odlašati osvété? — In ti, tvoja sêstra je skočila v mórje, da ubeží pohotljivosti, ali ti ne šumí vsak vál na úho, da nje morílec še živí? — Ti si imel najlepšo kmetíjo in polno káščo — — pogorélo je vse, prosják si! — Te li ne spomína vsak zalóžaj hleba, ki ga dobívaš pri sosedi, kateri sam skôraj uboža, da je bolje, ubíti sovražnika nego li umreti od gladi? — Takó — vsi — vsi! More li kdo izmej nas rêči: meni se ni storilo hudega, kar se tiče žítja, imetja in čestí? — Zatorej, kômur bíje v prsih moško srcé, dvigni rôko in meni pristópi! Bòj na življenje in smrt!

Vsi. Bòj na življenje in smrt!

Pavel (stopi k njemu). Slábovec, kdor bi pomišljaj!

Nekoliko Frižánov (pristopi k Martenu). Bòj! Bòj!

Claus (naglo Pavlu). Jaz nisem slábovec, kričaj ti! Da vidim v ljudstvu razum in srcé in junaškega možá njemu poveljnika, prvi sem pripravljen žrtvovati živòt in glavó!

Hans. Zvežimo nepremišljencev, ki govoré o bóji! Nič bôja! Potrpímo!

Nekoliko Frižánov. Nič bôja! Potrpímo! Potrpímo!

Četrta prizor.

Prejšnji. Niels.

Niels (še za odrom). Oče! Oče!

Marten. Česa iščeš tukaj, Niels? —

Niels. Rešite se! Za mano gredó.

Marten. Kdo? Kdo?

Niels. Mojster Jan in njega kardéla!

Zaslédili so vas! —

Hans (stráhoma). Potem smo izgubljeni!
Rešite se!

Frižáni. Rešite se! Stráni! Stráni! —

Marten (postavi se jim nasproti). Ostaníte, za Boga svetega, ostaníte vender! (Hrup.)

Magdalena (ki je poslušala z vedno večjo razburjenostjo, plane skozi odprte duri). Ste li možjé? Po konci, bíjte, níčite, padajte, toda ne dovoljajte, da bi vas kdo teptál in zaničeval!

Vsi (prestrašeni). Izdajstvo! —

Magdalena. Izdajstvo? V vaših srcih mu je mesto, iz vaših očij gleda, rokó vam slabí, vse vas uniči! —

Pavel (iztrga Magdaleni plašč). Kdo je tá ženska?

Hans (preplašen). Polkovnikova soproga!

Claus. Tá tujka!

Magdalena. Nisem tujka! Frižánka sem! Hčí vaše dežêle!

Ersabé (plane k nji, veselo). Edda! Edda!

Magdalena. Oj, da bi moja beseda našla pot v vaša srca, užigajóč, kakor blísek, in da bi tá plamen švigal vkrog vas vseh, družěč vas in oduševljajóč! Ponosno imé ste dobili od svojih pradédov, hčete li je izgubiti in zapustiti svojim otrokom sužnosti veríge?! Lepa je vaša dežěla, rodovíta, podnebje milo, zrnovit vaš jezik, in drage

volje hčete pustíti, da vam z jarmom obložé rá-
mena tuji najemniki, da vas tepó kakor brez-
umno živíno, katera niti ne pogleda, kdo jo bíje?!
Ersabé (poklekne pred Magdaleno). Ve-
sêli se mórje in nebó, moje dete, moje dete je tó!
Frižáni. Nje dete?

Ersabé (zmagovíto). Takó je, čujte, čujte
vsi! Zaničevana Ersabé je ponosna in srečna
mati!

Marten. Tvoje dete? (Magdalení.) Své-
tuj, kaj nam je storítí?

Magdalena. Ne premknite se od todi,
dôkler za trdno ne ukrénete. Da vas niso mislili
bojázljivce, nigdar bi se ne bili drznili, delati vam
toliko sramôto! Pokažite jim, da so se motíli,
pokažite svoje moštvo in krepóst!

Niels (ki je gledal skozi ozadje na levi
strani). Uže gredó! Uže so blizu! (Za odrom
se čujejo bóbni in piščáli vojakov, vedno bolj se
bližajócih.)

Magdalena (popade plameníco, natakmeno
na hrasti.) Zberíte se vkrog mene! Naredím
vam pot! Poslovíte se z bojázljivostjo in mlo-
hávostjo! Dvigníte se iz prahú nad pretéčo vam
nezgodo, nad smrt, zmago in domovino, vódi vas
jedino čast! Razbújte jezóve, primíte orôžje,
kakeršno koli, nepremagljívo je vsako, če je dviga

roka za dom! Kakor vihar pesek, takó bodete podili pred soboj hlapce zločinstva! On, ki ima kámeno dušo, ki mu je usmiljenje neznáno, ki hče zdrobíti vsako zapréko, kakor pred prikaznijo bode zadržôtal pred vami in dejal: tó ljudstvo spoštujem! — Za mano idite, za mano, v bój za svojo čast in domovino!

Marten (ognjevíto). Vôdi nas ti! Vsi gremo za tobój!

Vsi (zabrenkóčejo z orožjem). V bój za Frijizo!

Zavesa pade.

Četrto dejanje.

(Dvorišče zadaj v Martenovem pohoštvu. Hiša se ne vidi. Preko ódra, gradèč ozadje, kakor dorasten mož visok zid, za katerim dvoje drevés. Sredi zidú leséne duri na dvá stežája in odprte, da se vidita dva vojaka, korakajóč gori in doli. Spredaj na levi strani miza in leséna klóp.
Daní se.)

Prvi prizor.

Carpezan (naglo od desne strani). Kaj, sómrak?! — Nikogar ni?! Dozdeválo se mi je po nôci, da čujem streljánje in bôjni krík! A sedaj — vse tiho! Kakor sapa razvíto zastavo, suče mene vkrog nemír. (Pogleda na levo stran.) Vender se uže svetlí! — Iz mórja puhtí gosta megla, nebu v pozdrav, solnce se dviguje k víšku, kakor zažaréla krogla. Obrniti moram okó stráni in prótrésa mi dušo, zdí se mi, da utegne biti dan, ki se budí, krváv in usodepoln.

Drugi prizor.

Pflug (po sredi).

Carpezan. Dobro došel, Pflug! Kaj novega?

Pflug. Slabe novice! Po deželi je neprijetno! Vso noč se je čulo trkanje po durih, razbijanje po oknicah in séli so hodili od hiše do hiše, od vasí do vasí, kmetje grabijo za orôžje — Edda, Edda, kličejo drug drugemu. Tó je najbrž znamenje na bòj.

Carpezan. Bôja se ni bati. Brez vse izkušnje! Brez orôžja in vodítelja! Tó bi bilo neumno!

Pflug. Ordonancije prihajajo od vseh postáj in poročajo vedno jedno isto. Tudi stojé boje da cesarska ljudstva uže v Oldenburškem, da nam prestrižejo pot.

Carpezan. Ordonancije s povelji hitro zopet odjašejo, čéte se snidó na zbirališčih. Ako jih hudó primejo, vrnejo naj se sèmkaj v združenih trumah, brez vsega posamnega bôja, ki nikomur na korist slabí moč. Oskrbi tó!

Pflug (hče odstopiti). Po ukazi, polkovnik!
 Carpezan. Stój, še nekaj! Kakó je todi
 vkrog?

Pflug. Dejal bi, da je vse pomrlo, nikogar
 ni videti.

Carpezan. Koliko imamo vojakov blizu?

Pflug. Morebiti dvé stó.

Carpezan. Dovolj. Hiše konec vasí ob-
 stopíte in prihóde zagradiíte. Kadar pride sémkaj
 vse moje vojstvo, sunem, da se razdrobé kakor
 leséna stena, ako tréšči vánjo krogla. Je li Jan
 uže prišel?

Pflug. Ničesa ne znam o njem, polkovnik.
 (Otide.)

Carpezan (sam). Ako mi prekrižate moje
 dobro premišljene črteže, ako me prisílite, da
 sem zopet klati-poveljnik vojakom, takoj stopim
 sredi svoje čete in smrtni udarec vam neizprosno
 ubíje glavó!

Tretji prizor.

Simplicij (pehá zvezanega Heninga pred soboj. Vojáci).

Simplicij. Krvolóki! Posnemajo nas. Po-
 bíjajo kakor mi!

Carpezan. Od kodi prihajaš?!

Simplicij. Po nôči sva se z mojstrom Janom potikala vkrog. Šla sva proti gózdu, kder so bili se zbrali Frižáni.

Carpezan (radovedno). Nu, in kaj tam?

Simplicij. Páli smo nánje. Upírali so se. V temni nôči smo se tâpli, mož do možá, prav mesárski! Z mojstrom Janom zaidem. Sam se zapodím za kmeti. Oní pred nami — mi njim za petó. Tekli so proti jezóvom, razbijali s sekírami in krampi kámeno ogrado, za katero je mórje mirno kakor čéta, kadar se jej ukazuje: „pozòr!“ Zagnáli smo jih nazaj, zapázili vrzéli s trupli ubítih Frižánov in vojákov. Kar prihrumé od vseh straníj nova kardéla teh pláščarjev, mi se bránimo in bránimo, prosékamo si pot in (kažóč na Heninga,) tega-le smo potegníli s soboj!

Carpezan (pol záse). Vaših pestíj se ne bojím, toda — vaše vodé me strašijo. (Ukazujé.) Tja na prodóve, ostati imajo neprodórni, ako jih zagradim tudi na novo z vso Frizijo.

Hening (tožèč). Požgáli ste meni dom, ubíli mi ženo in detco — polni ste hudôbe, vôda mora priti, vôda, morjé — sicer vas ne opêre do čísta!

Carpezan (obrne se v stran). Stráni vedite blazníka! Kar ustrelite ga, in takisto vsakoga, kdor vas sreča z orožjem v rôci.

Hening (proroški). Odprle so se mi oči — prav na široko! Vse vas vidim — z režécimi ranami na prsih in na glavi! Pokoríte se! Danes še stojíte pred božjim sodnjim stôlom! — Pokoríte se!

Carpezan. Brezumen cigan, slab prorok! Stráni ga ženíte in zamašíte mu usta s smodníkom in svíncem.

Hening (kričé). Angelj božji je stopil k nam, Edda mu je bilo imé, blísek njega pôgled, gròm njega beseda, smodèč plamen njega meč in — — (dva vojáka potegneta divjajóčega Heninga s soboj vènkaj).

Carpezan (Simpliciju). Simplicij, stopi v hišo, pogledi, če je uže moja gospá vstala. Rêci jej, da želím, naj pride dôli. Misliti mi je, da jo otmèm. (Simplicij otide spredaj na stran.) Da bi le vedel, kde je zastâl Jan? Ne zná li nihče o Jani?

Četrty prizer.

Prejšnji. Jan. Vojáci.

Jan (še za odrom). Hurá! Hurá! (Nastopajoč.)
Tó je bil ples! Zvenčéče kosé so godle, žvižga-
jóče krogle piskále in umirajóči ljudjé brenčáli.
(Porogljivo.) Tudi lepih žénsk ni bilo premalo! —
Tó so vam krasne stvari, te ženske, ni li res,
polkovnik?

Carpezan (naglo). Vender, vender! Kakó
sem te uže dolgo čakal!

Jan. Prej nisem mogel! Kakor slab lovsk
pes sem se zagrizel v zverjád in se vračam
vender prazen domóv! — Tó vam je hrup zunaj!
— Pobíjajo se in druge tólčejo kakor bi trl
oréhe! In o vsem se je nam, zahvaljevati nji
— nji! —

Carpezan. O kom govoriš?

Jan. O poníglavi stvari, katera — nas je iz-
dala in se združila z našim sovražnikom, nam v
pogín.

Carpezan (naglo). V moji vojski izdajica?
Uskòk? Kletvoprestopnik?! A ti si ga videl in
ga nisi potegnil iz srede sovražnikov ter vrgel

meni pred nógi, da ga poteptám kakor črva, ali bi mu vsaj bil sunil meč v prsi, kar je zaslužil tá rokovník!

J a n (záse, pôgled vpirajóč v C a r p e z a n a). Sem li se motil? Ali ničesar ne vé? (Glasnó.) Dvakrat sem bil uže dovòlj blizu, dvakrat so mi izpulili plén iz rók, poménil sem puško, prav dobro, toda zlódej je čuval svojega ljubca, krogla je zabrenčala v stran!

C a r p e z a n (prime J a n a). Povédi mi njega imé, vsaj njega imé mi povédi, da si ohladím z osveto svojo jezo in da ga poznajóč vsak pošten voják zaničuje in proklinja na veke! —

J a n. Imé? (Záse.) On tú ni pomočnik — skôro mi je žal zanj! (Stopivši bliže, sočutno.) Polkovnik! Poleg tebe sem stal v bóji! Prijatelj ti je padel, smrtno zadét! — Stísnil si mu rôko in vihrál naprej! A kaj je ženska v primeri z bojnimi továrišem?! (Poluglasno.) Na čêli Frižánom je — tvoja soproga!

C a r p e z a n (zakričí). Peklenski pes, razcépim ti glavo v plačilo za tó laž!

J a n. Laž?! (S povzdignenim glasom.) Na čêli Frižánom je tvoja soproga in jih ščuje v bòj?! (Nemír mej vojáci.)

C a r p e z a n. Moja soproga v zvezi s tem ljudstvom? Moja soproga — izdajalka! Tó je

najbrezumnejše obrekovanje, katero je kedaj oskrunilo tvoj hudobni jezik! — Rêci, da ni takó! Če ti je življenje drago, stóri, kar ukazujem! — (Simplicij pride.) Dobro, Simplicij, sedaj se bode odkrilo, kakó podel, nesramen obrekovalec si ti! — Moja soproga — si li govoril ž njo? —

Simplicij. Nisem! Ni je bilo! Nje sôba je prazna!

Carpezan. Je li nisi iskal?

Simplicij. Povsodi, po vrti, po dvorišči, po vseh sôbah! Nikder ni sledú o nji.

Jan (zmagovíto). Polkovnik, ali sem ležník in obrekovalec? —

Carpezan. Si! — Vender si, ako se drzneš trditi, da je moja soproga iz svoje volje pristopila tem strahopétcem in da jih ščuje proti nam. — Ako si jo res ugledal sredi upôrnikov, potèm so jo gotovo rokovníki lokavo zvalíli, mojo soprogo, ali jo po sili zvalikli s soboj! Ona bi naj bila nam nasprotnica! Ti rokovnjáči! Takó je, takó mora biti! Drugače ni móžno! — Vojáci, nisem ne le vaš vodítelj, ne, v trumi se bojújem, kakor navaden bojník! Nazaj moram priboriti — za vse nas: tó dežêlo, a záse: svojo soprogo!

Peti prizor.

Prejšnji. Magdalena (po sredi).

Carpezan (plane k nji). Soproga moja! Draga, ljuba soproga moja!

Jan (ugledavši jo). Zmaga! Sama je nam pritêkla v past!

Carpezan (objémši jo). Prišla si! Zopet si moja! Izpulila si se jim iz rók! Ubégnila jim! Svoje življenje bi bil dal, da te zopet dobdem! — Le pomisli! — Nič ni ostroumnejšega nego li srcé hudôbnikovo, pomisli, tá mož me je htel pregovoríti, da si mene prevarila in uskočila k Frižánom ter jih vodila proti nam — in — takšnega brezumnega obrekovanja še mnogo!

Magdalena (s trdnim glasom). Govoril je resníco!

Carpezan. Bog nebéski!

Magdalena. Govóril je resníco in v imeni tega ljudstva, njega poslanka, prišla sem k tebi.

Jan (zmagovíto). Sedaj ti je povédala sama! (Voják om.) Zgrabite jo!

Carpezan (stopivši pred Magdalen o). Nazaj! — Kdo se drzne dotekniti le nje obleke?!

Jan (stopivši bliže njega). Kaj je storiti z izdajálko?!

Carpezan (ponosno). Kar bode meni drago!
— O Carpezanovi soprogi ima razsojati sam Carpezan!

Jan (s trdnim glasom). Hitreje ne tlí iskra na netíli v izpodkópi, ter ne napravi brže strašnega razdejanja, nego li bode poročilo o izdajstvi tvoje soproge šló tvojim vojákom od ust do ust in gnévno pretresalo njih srca. Praporščáki ne bodo razvijali zastáv, vojáci ne sukali orožja niti se upírali z zaupanjem in močjo sovražniku, dôkler se tá ženska ne obsodi po vojinski pravdi!

Vojáci. Vojinska pravda! Vojinska pravda!

Jan. Ona je naš zlí duh! Tebe je zasramovala, mene razžalíla, nas vse izdala! Umreti mora!

Vojáci. Umréti mora, umréti!

Carpezan (oblastno stopivši pred vojáke). Kakó govoríte s svojim polkovnikom? Prošnje uslišim, a tó vam povém in vsem tam zunaj — kdor si upa s pretenjem kaj dobiti od mene, moti se! Molčati, ubogati, bojevati se, tó je ves katekizem vrlega bojníka! — Vènkaj na svoja mesta! — Částnik Pflug zapoveduje v mojem imeni! Kar nosi puško in kar more hoditi, pridi semkaj! Ako ni drugače, prebredó naj vodó, stisnejo sablje

mej zóbe in plavajo! — Priti morajo — pre-skrbeti tó! — Vsak na svoje mesto!

Jan (odhajajóč, poluglasno vojákom). Pojdite! Sporazumimo se s továriši, branijo nas napada! Zopet se vrnemo. Tú bode sodba po vojinski pravdi!

(Jan, Simplicij, Pflug, vojáci otidejo.)

Šesti prizor.

Magdalena. Carpezan.

Carpezan (skrbnó zaklenivši duri, stopi hitro naprej). Vender samá! Govôri hitro! Strahoma stojím pred zagonetkami, katere mi zmedó um, ako se brzo ne rešijo. Ti — mej mojimi sovražniki? — Ti poslanka Frižánom? Ne morem si misliti.

Magdalena (ga ostró pogleda). Zaničeval si tó ljudstvo! Slabôtniki so ti bili in bojazljivci! Kar je minola njih blagosrénost in izginola potrpežljivost. Tvoji vojáci so razkropljéni in pobiti — morjé z vsacim hipom dalje búha v deželo — le trupla ubítih vojákov ti bode pláviló naproti, nobena pomoč ne more do tebe! Vokrog tebe pa se v vedno ožjih krogih zbirajo

junaci, katere je nadahníla ljubezen do slobode, da se za življenje ali smrt moški boré s tabo na tem zadnjem otoci, ki še kipí iz valóv! Sedaj te vprašam: so li bojazljivci? Ali še zaničuješ tó ljudstvo?

Carpezan (po premólki). Gledam te — a nisi prava! Poslušam — čujem, in vender ne verjámem, da si ti govoríla, kar sem čul! — Silili so te, pretili ti s smrtjo, ako ne govoriš takó z mano!

Magdalena. Jaz nisem ženska, katero straši pretênje. — Izprosíla sem si, naj ti naznanim miróvne uvéte ljudstva, katero zmage pijano, še vedno plemeníto. Čuj jih: hčeš li z lepa iti iz dežêle ti in ostanek tvojih čét? Pol ure imaš odločene!

Carpezan (bolestno, divje). Resnica je zatorej, česar sem se bal? Izdajstvu, katerega bi se ne bil nádejal pri najposlednejšem vojáci svoje vojske, izdajstvu dékla je moja soproga; moja soproga je hladnokrvno raztrgala vsako véz mej nama, nakopala sramôto svojemu rôdu, onečestila svoje imé, oskrunila svojega plemstva grb! —

Magdalena (milo). Barónica Wildauska je bila tebi vse, nje imé si snubil, za nje plemstvo šel v bój, nje ponosnemu rôdu v čast si razgrajal trinoški po tej dežêli! Bedák! Sénci, pri-

kazni na ljubáv si daroval té Molohove žrtve? Moje imé, plemstvo, grb — vse je sleparstvo in laž! Vse té zlate péne, zaradi katerih si hrepénel po mēni, vse je odnesel vihár! Žena, katero si snubil, ona je umrla!

Carpezan. Ne umejem te! —

Magdalena (bliže mu stopivši). V tem ljudstvu, také nekrivično zatiranem, živi ženska, morebiti največja nesrečnica v njem! Ljubila je, in izdali so jo, imela je dete, in iztrgali so jej dete, tisti, ki so jej bili najbližnji, kápali so jej namesto milega tešila rezkó zasramovánje v žgóče rane. In ženska, neizjétno bogastvo máterinje ljubezni v svojem srci noséč, vzkláknila mi je: pojdi k meni, da te pritisnem na srcé — mati sem tvoja!

Carpezan. Slepíš li mene — ali so oslépili tebe?

Magdalena. Oslépili? S prva sem mislila tudi takisto, silila se verjeti! Zapoditi sem htela od sebe, kar mi je bila cvetne mladósti vroča neizpolnjena želja, in kar mi je prišlo také čudovító naproti, ljubezen matere, domovine blagoslov. Rotíla sem te, vzemi me v svojo skrb in idiva od todi. Zaničljívo si mi vélel, naj grem od tebe, sam me prisílil, da sem ostala, ti si bil orodje v božji rôci, katera je namerjala, da spoznam tú sámo sebe, da svojemu izgubljenemu, boremu

življenju pridobodem cene! — — Ko sem prišla v Upstalbom, kder sem si igrala dete, iz zasútega vrélca mladostnih mojih spomínov je zašumél na novo oživljájoč me izvòr! Pokleknivši pred nôgi svoji materi, otájala se mi je skorja vkrog srcá, in žarèč pôtok ljubezni sem čutila vréti v svojih prsih. Vidèč svoje ljudstvo, drago mi od prvega hipa, ko sem tujka stopila na tá tla, a sedaj združeno z mano po krvi in nesreči — kar potegnilo me je v sredo tega préprostega, močnega in vender skôro izgubljenega ljudstva. — Ne jaz, nov človek v meni jim je vêlel, naj primejo orožje, da se rešijo svojih zatíralcev, in tisti hip sem bila, kar sem sedaj in hčem ostati na veke: Edda Kielholtova, hči tega ljudstva!

Carpezan(jo čvrsto pogleda). Frižánka si zato-rej? — Svojo mater si našla tú? Barónsko imé ni tvoje pravo imé? — Zató si menila imeti pravico, da mene izdaš, da se s svojo oplašeno vestjó skriješ za domovino, mater in ljudstvo, ter od tamkaj próžiš váme strupéne pušice! Če je vse res, kar mi praviš, ako ne gré tebi imé Wildauske, kakó si smela zavréči imé, katero sem ti zaupal jaz, katero sedaj nosiš? Kakó se je smela soproga Carpezanova izpremeníti v izdajálko svojega možá? Da sem jaz šel v razbojnike, v morílce,

kakor tudi obsójaš moje dejanje, vender bi bila morala ti, soproga moja, prosjáčiti pri sodníkih za moje življenje, izpremiti me na morišče in moliti na mojem gróbi, tó so tvoje svete dolžnosti, nobene druge! A mene skrivaj zapustiti, sovražno stopiti meni nasproti, tega nisi smela, kakor ne smé proti moji volji udariti me svoja rôka v lice! Jaz sem tvoj mož, tvoj gospod, tvoj mojster! Kder jaz zasadam svoj meč v zemljo in razpnem svoj šátor, tam je tvoja domovina!

Magdalena. Takó je. Ako mož ženo ljubi, obá sta jedno bitje! — Si li ti kedaj ljubil mene? V svojem dômi je soprogi mesto. Jedva si ga bil ti zgradil in takoj mi podrl! Otroci so vse blaženstvo materi, toda nájin zakon ne pozná tega blagoslova! A necega blagoslova nam ne more vpleniti nihče — tó je neko sídro, trdno v sreči in še močnejše v nesreči — čujstvo, katero združuje tisóče ljudíj z vezjó čisto, kakor bi tkana bila iz solnčnih žarkov, in vender močno, kakor jeklene veríge; — prosják pod slamnato streho in knez na prestóli, obá imata jednako méro tega blagoslova, in tá blagoslov: srčne ljudíj oduševlja, slabe povzdiga, v smrt nas vódi in vsako življenje posvečuje! Osrečujóča ljubezen blizu, goréče hrepenenje, ako smo daleč! Tó je ljubezen domovinska — Bog te blagoslovi, domovina moja!

Carpezan (po premolki, pretrésen). Domovina, pretresujoča velika beseda — domovina! Jaz nisem poznal nigdar domovine! Klatil sem se vkrog, podiral, pustošil. Kde mi je smoter? Sam Bog zná zánj!

Magdalena. Pred soboj ga imaš — brezkončno je vèlik. Ko si htel pričakati, da bi ležali Frižáni onemogli na tleh, prežal je Danec, Šved in Frank na ugoden hip, da si dobode gospódstvo v nemški dežêli. Zgrabi meč in bojúj se ne proti svojemu ljudstvu, nego za svoje ljudstvo!

Carpezan. Ljudstvo upórnikov se dviga proti meni, a jaz naj mu bojazljivo pokažem podpléte? Moji vojáci so pobíti iz preváre, odplavljeni kakor divjazverína, in tega naj ne vrnem z mečem v rôci? Tebi je bilo dano, voliti si tó ali óno dolžnost, jaz sem voják in ne poznam nobene. Ničesar némam na sveti, v kar bi smel zaupati, na kar se opirati, nego li na svojo vojsko, na svoje krvne brate, na svoje tovariše. Mi stojimo trdno, mož do možá — zvestó brez vsega omahovanja, spojeni, kakor kopíto in cév puške! Sam smodník nas razprši!

Magdalena. Svoj nálog v svojcih sem zvršila, boríli se bodo moški, ali junaški umró. Ni se mi več sramováti, povedati v líce tebi, da

sem Frižánka, povém tó, povém ti s ponosom, in sedaj stóri z mano, kar hočeš, gospod moj si ti!

Carpezan (prevzet). Magdalena! (Mirnejše.) Odpovédala si se meni! Lehkò bi te udržal, lehkò te ukazal usmrtiti — toda odprem ti pot! Idi mej svoje ljudstvo in bodi srečna! (Globòko ginen.) Menil sem, da imam na sebi oklòp, neprodoren! Toda ból ima bister pògled, v vsacem srci najde vrzel, da zažêne vánje svojo strupéno súlico. Ni moški, ne, prav slabovski je, in vender ti povém, žêna: sedaj, ko se hčem ločiti od tebe, drgóče vse po meni, vidim se sam sebi kakor razkosana, onesrečena zastava, tkanína, svétlo znamenje slave in zmage, potegnena raz njo, in ostanek les brez vse cene!

Magdalena (določno). Ne takó, Carpezan, jaz ne pojdem od tebe!

Carpezan. Predaleč sem zašel! Moja usoda se dopolni! Pojdi k meni, še jedenkrat te nazivljem Magdaleno ter stísнем na svoje srcé, goréče, kakor sem objél nevesto, poljubim tvoja usta in čêlo in pogladim tvoje lasé! — Poslednjič, poslednjič! (Prosèč, prisrčno.) Takó! (Potísne jo stráni.) Kakor sva si tudi blizu, širo morjé je mej nama — razprostirajóč se dalje in dalje! — Uže si meni tuja — uže čisto druga, izvzemši

imé! — Frižánka si, poslanec mojih sovražnikov!
(Plane k durim.) Noter, vojáci!

Sedmi prizor.

Prejšnji, Jan, Simplacij, dvanajst vojakov in bobnar.
(Za njim še več vojakov siléčih noter.)

Vojáci (kričé). Vojinska pravda! Vojinska pravda!

Jan (potíska jih nazaj in zapíra duri). Nazaj, dvanajst vojakov je dovòlj! Samí krotki ljudjé so! Ni ga malopridnika mej njimi!

Carpezan. Kakó je tam zunaj?

Jan. Dobro! Tri vrsté vrlih vojakov, naroženih od nóg do glave, stojé vkrog hiše!

Carpezan. In vsak hip nam je ugodneji. Naši továriši bodo védeli priti črez vódo, namestiti nas in sovražnika prijeti od zadaj. Kaj dela sovražnik?

Jan. Za streljáj daleč stojé Frižáni in kličejo: Edda, Edda, želéči svojega poslanca nazaj!

Carpezan. Svojega poslanca! (Dvéma vojakoma.) Hans Wolgauski in ti, Ammer-

gauski, izpremíta tó ženó črez méjo in potèm se gôdi ž njo, kakor koli si bodi.

Magdalena (prosèč). Carpezan!

Carpezan. Tebi mir, meni bòj! Idi!

Jan (stopivši naprej, oblastno). Stójte! Ne prestopíte se! Zapehníte duri! (Zgodí se.)

Carpezan (ukazujóč). Prinêsla je nam poročílo sovražnikovo! — Sêlu sloboden pot!

Magdalena (pristopivša Carpezanu, primega za róko). Svoje poslanstvo sem zvršila! Tvoja soproga sem!

Jan (naglo). In vojáške žené se imajo soditi po vojinski pravdi, in izdajica zasluđuje smrt! Simplicitij, splezaj na zíd, primi se ob drevó in poglédi vkrog. Bóbnar, stopi meni na desno, vi drugi stopite v polkrog. Sedaj sodímo!

Carpezan. Sodíte? Vi? Mojo soprogo? Poizgubite se! Jaz, polkovnik in najvíšji razsojalec, prepovedujem sodbó!

Jan (trdoglasno). Tega ne moreš! Nam je v stari pravdi dana oblast, da se po nekdanjem slavnem obíčaji združujemo in razsójamo brez ozíra na osobo! — Kakor stojímo tú, mož do možá, zarótili smo se, da ne stopimo prej v vrsto boréčih se továrišev, dôkler se polk ne očisti neslišnega tega zločinstva!

Klíci od zunaj. Sôdba! Vojinska pravda!

Carpezan. Blazníki! S kačo hčete umoríti modrása? Z nepokórščino in upórom poravnati izdajstvo té žené?

Magdalena (ognjevíto). Obsodijo naj me, umoré! Morebiti pred Bogom usmíljenim in potrpežljivim niso še dovolj oskrunjeni s krvjó. Še tá smrtni gréh naj si nakopljejo na glavo, da bodo zreli za srp! —

Jan. Curéča krí ranjencev, smrtni vzdíhi utopljenecv, krík umírajóčih vojákov obsója tó žensko na smrt, ker je vse nezgode kríva. Sôdbi ti ne bodeš sézala v róko! Toda sôdbo lahko zavržeš ali potrdiš. Vender menim, polkovnik — ti jo potrdiš?

Carpezan (porogljívo). Potrdim?! Tó vašo sôdbo?

Jan (divje). Potrdiš jo, gróm in stréla, polkovnik! Za najmanjšega prestópka voljo si ukazal kažnjévati vojákov, obéšati jih in streljati, a temu izdajstvu hčes biti sedaj pokrovítelj? Zarótil si se, da bodeš pôšten poveljnik. Bodi mož-beseda!

Carpezan. Krvolóčni bedáci! Na življenje in smrt se nam je boriti, in sóditi želíte? — Čas je drag!

Jan. Pravíca je nepremíčna! (Zavihtí meč trikrat vkrog glave.) Bóbnar, udari trikrat na bóben! (Zaropóče.) V božjem imeni, v imeni pol-

kovnikovem, v imeni polkovem! (Vtakne meč v nóžnico in prime pálico, ki mu jo podá bóbnar.)

(Klíci od zunaj.) Hurá! Hurá!

Simplicij (kličóč raz zid). Frižáni se bližajo!

Jan. A jaz — tožim! Dejanje je očíto, svedókov nam ni treba. — Vzprejmete li tožbo?

Vojáci (obstopjo Jana v polkrogi). Vzprejmemo!

Carpezan (razgnévljen). Upírajte se, igrajte gospóde! Gubíte čas in sodíte! Moja beseda vse zopet ovržé!

Jan. Zatoženká, govôri!

Carpezan (Magdalení). Ne stóri tega!

Magdalena (drzno dvigne glavo). Dovôli, naj pred smrtjo dam dušek gnévu v svojih prsiah!

Jan. Zakaj si se združila z našimi krviželjnimi sovražniki?

Magdalena (pristopi Janu). Zakaj? Ker ljubim in čestím tó ljudstvo, a vas sovražim iz globíne duše, kar sem vas videla prvič. (Ognjevíto.) Blažen mož, ki plane v bòj za domovíno, kder se je poródil, za svoje ognjíšče in svojo obítelj, najvišje dragotíne človeku! — Blagoslovljeno je njemu orôžje in čestite njega rane, ter nesmrtno mu ostane imé! Ali kdor na trgi próda svojo srčnóst, kdor se vtihotapi v mirno dežêlo kakor volk v

ovčji hlev, kdor nedolžnim ljudem naklada jarem in bije njih, ki se ne morejo braniti, on je najemnik, razbojnik, morílec, toda ne voják! Takšni ste vi — ste vi!

Jan (zakričí). Bóbnar, udari po koži in zadúši nje sramočênje! (Bóbnanje.) Kdor pritrjuje, da umrè tá ženska pod rokó krvníkovo, izderi meč!

Simplicij (zakliče dôli). Vkrog se valí prah! Orožje se leskáče! Bòj! Bòj!

Jan (preštevši mêče). Smrt, smrt! Jednajst glasov zoper jednega! V smrt! (Stopivši pred Carpezana.) Polkovnik, potrdi sôdbo vojinske pravde!

Carpezan. Kadar zmagamo, govorimo še o tej stvári! — Tá žena ostane v varnem zapóri! Sedaj nam je prihiteti, kar smo zamudili. Zamano, vojáci!

Jan (mu zastopi pot). Ni koraka, dôkler tá ženska živí!

Simplicij (vzklikne). Naše vrste se lóčijo!

Jan. Njih krí jih zopet zlépi! Umrè naj!

Vojáci (s hrupom). Umrè naj! Umrè naj!

Magdalena (planivša h Carpezanu).

Carpezan, podaj mi rokó! Zahvaljujem te na

tvoji ljubezni! Reši samega sebe! Le moje teló morejo umoríti, a moja duša, njim nedosežna, tvoja je, neločljivo združena s tabo, danes še le — prav v tej uri! Ako me ljubiš, ne govôri ni besede še s temi zavrženci!

Jan. Bode li skôraj, híti!

Carpezan. Čuj, Jan, tó je moja soproga! — Poslanka je sovražnikova, katere bi se ni barbari ne doteknili!

Jan. Kaj tó briga nas? Primi pálico in vrzi jo hudôbnici pred nôgi!

Carpezan (zeló vzburjen). Dobro, ti bés moje čete, ti vihár, ki je razpihal plamen razpôra, ti krvolóčni tiger, morílec, upórník! Primem pálico in jo préd-te vržem, préd-te, préd-te! Vojáci, ako ste me kedaj ljubili, ako je živa v vas le jedna iskra čestí, primite tega rokovníka, ki hče vas podpihovati proti meni, storiti vas zločínce, odtegniti vas od bôja in zmage! Svoje roke, svojega mēča nehčem ž njim oskruniti.

Jan (povési meč, mirno). Náte, le primite me! Ne braním se! Ali se nikdo nehče prikupiti gospodu polkovniku?

Carpezan (silno bolestno). Nikdo ni na moji strani? Nikdo? Je li tó meni plačilo? Redíl sem vas, izobrazil v vojáke, védel vas do zmage, in nihče ne pristópi meni, da mi pomaga bra-

niti življenje moje sopróge?! — Vi — ne vojáci, ne, vi kardélo brez poveljnika, ničvredniki vi, pogodbo, ki me veže na vas, raztrgam, vojska se razkrôpi, zastava v prah! — Ponos, slavohlepnost, čestiželjnost, prestol, mamilne sence, izgubite se v nič! — Svojo ženo pritísnem k sebi in pojdem iz té dežêle. — Tvoj sem odslé z dušo in telesom, kajti ljubim te! — Umeknite se!

Magdalena (zavrísne in ga objame). Janez!

Jan. Begún? Mi v zádrghi, a ti se umíčeš? Béži, bojazljivec, tvoja soproga ostane, sam krvník ima do nje pravíco!

Magdalena (ognjevító). Vrzi me tem lovskim psom, ti me ljubi — srečna žena sem, tebe vredna hčem umreti!

Carpezan (objemši jo). Vender — moja — vsa moja! Ne morem te zopet izgubiti! (Zunaj žvenkòt orôžja, streljánje, bójni krík.)

Simplicij (kričí). Naši se umíčejo!

Jan (plane na Carpezana). Pusti jo!

Carpezan (mahajóč z mêčem). Pónjo stopi, kdor hče, da ga pobóžam z mečem!

Jan (divje). Še je braniš? Potèm sem le prav mislil, potèm, potèm si ž njo vred krív! potèm si desetkrat večji izdajica nego li jeona!

Carpezan (mahne, po Jani, ki odbíje udarec). Pes! — (Čuje se močan udarec na duri.)

Simplicij (skoči dôli). Pri durih so!

Jan (skuša prijeti Magdaleno). Žive ne dobedo!

Carpezan (prokrči si z mêčem pot in vzklikne): Frižáni, sêmkaj, umoríte mene, toda rešite mi soprogo!

Jan (porine mu meč v prsi). Pogíni! Bábjak! Bojazljívec! Izdajica! Pogíni mi, pogíni!

Carpezan (hče še jedenkrat zavihtiti meč, omahne in pade na stol spredaj na ódri, kateri z njim vred zdričí na tlà in ga opíra). Iz preváre ubijaš svojega polkovnika! Oj, oj!

Jan (zavihtí meč). Sedaj sem jaz glavár! In najprej ima tó verjeti tá-le! (Hče planiti na Magdaleno.)

Osmi prizor.

Prešnji. Ersabé (od leve strani, vihtèč sekiro, stopi vmes).

Ersabé. Nazaj! (Tá hip zdrobé udarci s sekiro duri, od desne in leve strani skačejo Frižáni črez zid na óder.)

Hans. Zmaga! Zmaga! Zajéli smo jih!

Claus. Sloboda in Frizija! Sloboda in Frizija!

} Ob jednem.

Pavel. Evo nas! (Prime Jana zadaj in mu izvije meč.) Na tlà, pes krvoločni! (Potisne ga na tlà.) V moji oblasti si! — Sedaj se pogovoriva! (Frižáni poberó vojákom orožje in jih potisnejo v kot.)

Deveti prizor.

Marten. Niels, Anka (po sredi. Zvonenje do konca).

Marten (slovesno). Otrôci, otrôci, vriskajte, molite in hvalite Bogá! Našo zemljo je mórje oprálo, našemu orožju zopet čast pridobila zmaga, zvonovi veselo pojó, ponosno smemo dvigati glave: slobodni možje v slobodni Friziji!

Pavel (kažóč na Jana). Kaj storimo s tem zlórdjem?

Marten. Obésite ga na najbližnje drevó! (Dvá Frižána zgrabita Jana.)

Jan. Obésiti? Rajši me vstrelíte! (Drgotaje pokaže na Carpezana.) Uže vidim, tá-le — me vleče za soboj! — Ako uže ni drugače, bodi si! Pojdimo! Lehko noč! (Otide.)

Marten (kažóč na vojáke). Dovòlj krví! Drugi naj pripovedujejo po sveti, kakó je Frizija zopet si priborila zmago. Frižáni smo res dolgo po-

trpežljivi ljudjé, toda kadar se vzdignemo in pri-
memo sovražnika, treščimo mrtvega na zemljo v
svojem silovitem gnévi.

Simplicij (vojákom). V Holandiji se je
vnel bòj, in Holandci imajo novec! Aló v Holan-
dijo! Žível bòj! (Obrne se na odhod.)

Magdalena (klečèč pred Carpezanom).
Umíra! Umíra! Oj, vzemi me s soboj!

Carpezan. Našla si — domovino — srečna
bodeš — z Bogom! — (Umrè.)

Ersabé (sklonena črez Magdaleno). Dete,
ubogo dete moje, žívi meni, žívi domovini, katero
si rešila!

Magdalena (klečèč drží rôko Carpezanovo
in Ersabéjino). Pokopljíte mi tega junaka pod
hrasti v Upstalbomi. Čuti hčem na gróbi njego-
vem in moliti, dôkler me smrt ne združi za
vselej ž njim, kar se zgodí skôraj, kakor čutim!
— Jedinó moje tešílo je in ostane, da gledam
svojo domovino slobodno in srečno!

Vsi. Žívela Frizija! Žívela domovina!
(Godba zmagovito igrá pesen v drugem dejanji.)

Zavesa pade.

